

Vlaams
Parlement

ingediend op **931** (2016-2017) – Nr. 1
21 oktober 2016 (2016-2017)

Beleidsbrief

Onroerend Erfgoed
2016-2017

ingediend door minister-president Geert Bourgeois

INHOUDSTAFEL

Inhoudstafel	2
Lijst met afkortingen	4
Managementsamenvatting	5
I. Inleiding	8
II. Strategische en operationele doelstellingen.....	9
SD 1. Een vlotte en consequente uitvoering van de regelgeving is gegarandeerd.	9
OD 1.1. Actoren worden erkend voor hun rol in de erfgoedzorg en worden gestimuleerd om te netwerken	9
OD 1.2. In samenspraak met de bevoegde overheden worden er vrijstellingen toegekend aan het varende erfgoed	10
OD 1.3. Een performant functionerend regelgevend kader wordt gewaarborgd door regelmatige evaluatie en bijsturing	11
SD 2. De onroerenderfgoedzorg is een gedeelde verantwoordelijkheid van verschillende beleidsniveaus en organisaties door vertrouwen te schenken	13
OD 2.1. Het agentschap Onroerend Erfgoed is een oplossingsgerichte en proactieve projectpartner in nauwe samenwerking met andere beleidsvelden en overheden	13
OD 2.2. Het agentschap Onroerend Erfgoed begeleidt de lokale besturen bij het uitbouwen van een lokaal onroerenderfgoedbeleid	15
OD 2.3. De nauwe samenwerking tussen en met partnerorganisaties leidt tot een grotere betrokkenheid van eigenaars, beheerders en erfgoedzorgers...	16
OD 2.4. Het Vlaamse erfgoedbeleid positioneert zich in een brede Europese en internationale context en focust op erfgoed als een bindende factor voor een duurzame samenleving	20
SD 3. Samen met de prioritaire partners worden op transparante wijze de ambities voor de onroerenderfgoedzorg geformuleerd	23
OD 3.1. De doelmatigheid van het beschermingsinstrumentarium wordt onderzocht en het inventariseren en beschermen van onroerend erfgoed gebeurt aan de hand van hanteerbare deelpakketten	23
OD 3.2. Het agentschap Onroerend Erfgoed ontwikkelt afwegingskaders en handleidingen.....	27
OD 3.3. Het agentschap Onroerend Erfgoed digitaliseert de dienstverleningsproducten en zet in op een maximale digitale ontsluiting van kennis ten behoeve van zijn partners	29
OD 3.4. De uitvoering van het Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed waarborgt de efficiënte inzet van de voorziene handhavingsinstrumenten ..	29
SD 4. Investerings in onroerend erfgoed worden erkend en aangewend als gerichte hefboom voor economische ontwikkeling	32
OD 4.1. Het premiestelsel wordt bijgestuurd en geflankeerd door fiscale stimulansen voor investeringen in onroerend erfgoed	32
OD 4.2. De financiële opportuniteiten worden benut en de risico's worden gespreid door de ondersteuning van alternatieve financierings- en solidariseringsmechanismen	34

SD 5. De zorg voor het onroerend erfgoed levert een positieve bijdrage aan de duurzame ontwikkeling van onze leefomgeving.....	36
OD 5.1. De zorg voor het onroerend erfgoed impliceert duurzaam ruimtegebruik en stimuleert de ruimtelijke kwaliteit.....	36
OD 5.2. Het beleidsveld onroerend erfgoed participeert aan de discussie over klimaatverandering en legt de nadruk op hergebruik en zuinig ruimte- en materiaalgebruik.....	37
OD 5.3. De onderzoeksresultaten over de waardebeoordeling van onroerend erfgoed worden ruim verspreid en worden mee ingezet om te komen tot een breed gedragen onroerenderfgoedzorg	38
Bijlage 1: Overzicht initiatieven	41
Bijlage 2: Regelgevingsagenda	42
Bijlage 3: Opvolging moties en resoluties.....	44
Bijlage 4: Opvolging aanbevelingen rekenhof	49

LIJST MET AFKORTINGEN

AGNAS	Afbakening Gebieden Natuurlijke en Agrarische Structuur
CAI	Centrale Archeologische Inventaris
CDCPP	<i>Comité Directeur de la Culture, du Patrimoine et du Paysage</i>
CJSM	Cultuur, Jeugd, Sport en Media
CRKC	Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur vzw
GLB	Gemeenschappelijk LandbouwBeleid
ICOMOS	<i>International Council on Monuments and Sites</i>
IOED	Intergemeentelijke OnroerendErfgoedDienst
KFBN	Koninklijke Federatie van Belgische Notarissen
KIK	Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium
LNE	Leefmilieu, Natuur en Energie
MOW	Mobiliteit en Openbare Werken
PMV	ParticipatieMaatschappij Vlaanderen
RWO	Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed
UNESCO	<i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i>
VCB	Vlaamse Confederatie Bouw
VONA	Vlaamse Ondernemers in Archeologie
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw
WTCB	Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf

MANAGEMENTSAMENVATTING

In 2016 trad het volledige Onroerenderfgoeddecreet in werking omdat aan het archeologiehoofdstuk van het decreet uitvoering werd gegeven. De langverwachte vernieuwing van de archeologische erfgoedzorg is een feit. Dit jaar gold als een overgangsjaar: de gefaseerde inwerkingtreding van het archeologieluik was nodig om een geleidelijke overgang te verzekeren. De wijziging van de regelgeving betekent een hele kentering in de manier van werken, waarbij wordt tegemoet gekomen aan de principes van de conventie van Valletta (1992) en er veel verantwoordelijkheid wordt gegeven aan de archeologische sector. Het delen van verantwoordelijkheid voor het onroerend erfgoed vormt een speerpunt van mijn beleid. De tijd dat enkel de overheid aansprakelijk is voor de erfgoedzorg is voorbij. Ik hecht er belang aan om alle actoren in hun rol te erkennen en om duidelijk afspraken met hen te maken. We zien dat heel wat lokale besturen de zorg voor het onroerend erfgoed meenemen in hun gemeentelijke beleid. Ik moedig de verschillende actoren aan om te netwerken om zo kennis en ervaringen uit te wisselen. Ook voor het varend erfgoed tracht ik, samen met alle bevoegde instanties, te bekijken hoe het behoud en beheer van waardevolle historische vaartuigen kan worden gefaciliteerd.

Met het initiatief voor het vernieuwen van de regelgeving, zowel voor het onroerend erfgoed als voor het varend erfgoed, had ik duidelijke doelstellingen voor ogen. De nieuwe instrumenten moeten ervoor zorgen dat onroerenderfgoedzorg kan functioneren binnen een eigentijds kader. Ik gaf opdracht aan mijn administratie om na te gaan of deze instrumenten hun effect bereiken. In 2017 wordt de regelgeving voor onroerend erfgoed geëvalueerd.

Het delen van verantwoordelijkheid impliceert dat iedereen het vertrouwen krijgt om acties te ondernemen. De administratie evolueert van een controlerende naar een kaderstellende overheid. Dit vergt een verandering in de relaties met de klant, maar ook met iedere belanghebbende. Het agentschap Onroerend Erfgoed schenkt veel aandacht aan overleg met haar partners en klanten om continu de vinger aan de pols te kunnen houden. Bij elk contact staan de waarden 'constructief', 'proactief' en 'consequent' voorop. Belanghebbendenmanagement wordt de komende jaren structureel ingebed in de organisatie. De lokale besturen zijn vanzelfsprekend de eerste partner in de zorg voor het onroerend erfgoed in Vlaanderen. Ik geef de gemeenten de ruimte om hiervoor een eigen beleid te ontwikkelen. In het kader van het kerntakenplan werd beslist dat sommige taken beter worden uitgevoerd op het lokale niveau. Om afstemming en kennisoverdracht te verzekeren, neemt het agentschap een begeleidende rol op ten aanzien van de gemeentebesturen. De erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en de erkende onroerenderfgoeddepots zijn intussen onmisbare actoren geworden. Ik blijf bovendien waarde hechten aan een goede samenwerking met gesubsidieerde partners zoals Herita, Monumentenwacht Vlaanderen en het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC). Zij vormen een belangrijke schakel in het contact met de eigenaars en beheerders van onroerend erfgoed.

Het samenbrengen van verschillende actoren en instanties in Vlaanderen is essentieel, maar daarnaast is een goede samenwerking op internationaal niveau van groot belang. Ik blijf de doelstellingen van UNESCO actief ondersteunen en streef tegelijk naar een realistisch beheer van de Vlaamse Werelderfgoedsites. Op

Europees vlak kijk ik uit naar de organisatie van het Europees Erfgoedjaar in 2018 waaraan ik mijn volledige medewerking verleen.

Om ervoor te zorgen dat onroerend erfgoed de aandacht krijgt die het verdient, is het in bepaalde gevallen nodig om dit erfgoed te beschermen of vast te stellen. Ik blijf de inventarissen onroerend erfgoed vaststellen. In 2016 heb ik voor het eerst een kaart vastgesteld met 'gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt'. Deze manier van werken biedt duidelijkheid en rechtszekerheid aan (potentiële) bouwheren. We dragen een lange traditie van beschermen met ons mee. In deze regeerperiode wil ik daarom bekijken welke effecten dit heeft op het terrein en of wel altijd het juiste instrument werd aangewend om iets te behouden voor de toekomstige generaties. Het toekomstig beschermingsbeleid kan op de resultaten van het onderzoek naar de doelmatigheid van het beschermingsinstrumentarium worden geënt.

Het werken met afwegingskaders is een vrij nieuw gegeven binnen de erfgoedsector. Dergelijke kaders maken het mogelijk om gelijkaardige dossiers op een gelijkaardige manier te behandelen en om helder over te brengen op welke manier men tot een beslissing is gekomen. Enkele technische afwegingskaders zijn al tot stand gekomen en er is een generiek afwegingskader voor het verlenen van toelatingen en adviezen aan beschermd erfgoed. Daarnaast wordt ingezet op het ontwikkelen van handleidingen, richtlijnen en sjablonen om duidelijk te communiceren welke verwachtingen er leven. Om de kennis verder te ontsluiten, wordt continu ingezet op digitale ontsluiting van gegevens. In 2016 werd de nieuwe beschermingsdatabank online geplaatst. Verschillende processen, zoals het verlenen van toelatingen en adviezen, werden gedigitaliseerd.

Om de regelgeving consequent te kunnen uitvoeren, is handhaving noodzakelijk. Sinds de inwerkingtreding van het Onroerenderfgoeddecreet kan er een beroep worden gedaan op een brede waaier aan technieken, op maat van de overtreding. Het kan immers niet door de beugel dat het waardevolle onroerend erfgoed in Vlaanderen verloren gaat. Daarom worden ook gemeentelijke verbalisanten opgeleid om te waken over een goede uitvoering van de regelgeving.

Ik wil komen tot een gepast en flexibel financieel stelsel om de onroerenderfgoedzorg te ondersteunen. Ik heb hiervoor al concrete initiatieven opgestart, zoals het regelen van fiscale stimulansen (vermindering verkooprecht en schenkbelasting) en het ontwikkelen van erfgoedleningen. Bijkomend wil ik het bestaande premiestelsel bijsturen. Daarom liet ik de afgelopen jaren verschillende onderzoeken uitvoeren. Op basis van de resultaten van het 'onderzoek naar de effecten van restauratiepremies op de bouwpreizen in de restauratiemarkt' kwam ik tot enkele belangrijke inzichten. Tegelijk wordt het investeringsvolume van de Vlaamse Erfgoedkluis verder opgedreven.

In Vlaanderen is de ruimte schaars en is het van belang dat het patrimonium effectief een plaats en functie krijgt in de maatschappij. Ik leg de focus op gebruik en herbestemming van het erfgoed en ondersteun verschillende initiatieven in dit verband zoals de Meesterproef 'herbestemming' in samenwerking met de Vlaamse Bouwmeester en het raamwerk over gebruik, hergebruik en herbestemming van beschermde kerken in samenwerking met het CRKC. Gebruik impliceert dat het erfgoed moet kunnen voldoen aan de hedendaagse klimaat- en comforteisen. Door middel van verschillende

initiatieven zorg ik, samen met de minister bevoegd voor energie, ervoor dat erfgoedzorg en energiezuinigheid hand in hand gaan.

De zorg voor het onroerend erfgoed draagt bij tot een duurzame en inclusieve samenleving. De voorwaarde hiervoor is dat de overheid en de sector de samenleving betrekken bij het uitstippelen van het beleid en bij de uitvoering ervan. Ik ga samen met de minister bevoegd voor cultureel erfgoed na hoe de Faroconventie (2005) meer ingang kan krijgen. De bijdrage van het erfgoed aan onze samenleving mag niet worden onderschat of geminimaliseerd. In dit kader laat ik de woongenotswaarde van en de betalingsbereidheid voor onroerend erfgoed onderzoeken.

I. INLEIDING

We leven in een pijlsnel veranderende samenleving met veel vraagtekens voor de toekomst. Om aan te geven welke richting we met Vlaanderen uitgaan, ontwikkelde de Vlaamse Regering een toekomstvisie 'Visie 2050'. Hiermee wil de Vlaamse Regering tegen 2050 van Vlaanderen een regio maken waar iedereen meetelt en die sociaal, open, veerkrachtig en internationaal is. We willen welvaart creëren op een innovatieve en duurzame manier. Bij de opmaak van deze beleidsbrief stelde ik me de vraag: hoe kan onroerend erfgoed hieraan bijdragen?

Onroerend erfgoed is er voor iedereen en kan bij uitstek een verbindende rol spelen in de samenleving. Iedereen is daarom gebaat met een doordachte omgang met ons erfgoed. Ik maak er werk van om alle burgers te betrekken, niet alleen bij de zorg voor het onroerend erfgoed maar ook bij het beleid ervoor. Een belangrijke stap hierin is het mee inschakelen van de lokale besturen. Alle belanghebbenden moeten evenwel worden gehoord en moeten kunnen aangeven wat onroerend erfgoed voor hen betekent. Deze manier van werken kadert binnen een hedendaagse erfgoedwerking en beantwoordt aan de heersende internationale tendensen. In navolging van de 'Visie 2050' hecht ik ook veel belang aan duurzaamheid en innovatie. Ik leg de nadruk daarom op het gebruik van het onroerend erfgoed, indien nodig door de herbestemming ervan. In het kader van de klimaatproblematiek zie ik erop toe dat erfgoedzorg en energiezuinigheid niet meer in tegenspraak met elkaar zijn. Duurzaam betekent ook kostenefficiënt. Op basis van de resultaten van verschillende onderzoeken, stuur ik het premiestelsel bij. Mijn doelstelling hierbij is om de middelen gericht in te zetten, zodat er meer onroerend erfgoed kan worden behouden en ontwikkeld. Daarnaast voorzie ik in verschillende flankerende financiële maatregelen voor de ondersteuning van erfgoedbeheer.

Zowel in de vorige regeerperiode als in de eerste helft van deze regeerperiode heb ik me in hoofdzaak toegespitst op een noodzakelijke modernisering van de regelgeving voor onroerend (en varend) erfgoed, met als sluitstuk het in uitvoering brengen van het archeologiehoofdstuk. De toepassing van nieuwe regelgeving op het terrein brengt logischerwijze wat onrust met zich mee. Eenmaal alle partijen ermee vertrouwd zijn en de overgang volledig is gemaakt, kan er in objectiviteit worden nagegaan welke effecten de nieuwe instrumenten teweeg brengen. Daarom laat ik in 2017, twee jaar na de inwerkingtreding, het Onroerenderfgoeddecreet evalueren en leg ik het evaluatierapport voor het zomerreces voor aan de Vlaamse Regering. Door de resultaten van het beleid constant te monitoren en bij te sturen waar nodig, kom ik tot een eigentijdse en flexibele erfgoedzorg.

II. STRATEGISCHE EN OPERATIONELE DOELSTELLINGEN

SD 1. Een vlotte en consequente uitvoering van de regelgeving is gegarandeerd

OD 1.1. Actoren worden erkend voor hun rol in de erfgoedzorg en worden gestimuleerd om te netwerken

1) Stand van zaken 2016

Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 trad vanaf 1 januari 2015 gefaseerd in werking. We zien dat deze nieuwe regelgeving bepaalde impulsen geeft aan het werkveld en dat ook vernieuwende initiatieven uit de startblokken schieten. Het nieuwe instrumentarium stimuleert verschillende actoren om een rol op te nemen bij de zorg voor het onroerend erfgoed. Een belangrijke mijlpaal in 2016 was de inwerkingtreding van het archeologieluik van het decreet. Dit jaar geldt als een echt overgangsjaar waarbij gefaseerd de overgang werd gemaakt van het Archeologiedecreet naar het Onroerenderfgoeddecreet. Om deze overgang goed te laten verlopen zijn er veel infomomenten voor belanghebbenden, die ook in de toekomst verder georganiseerd zullen worden (o.m. natuursector, architecten). Om een goede uitvoering van deze nieuwe regelgeving te verzekeren, was het een vereiste om te beschikken over voldoende erkende archeologen om opdrachtgevers en ontwikkelaars te begeleiden in het doorlopen van het preventieve archeologische traject. Intussen tellen we 22 rechtspersonen en 124 natuurlijke personen die het statuut van erkend archeoloog hebben ontvangen (stand van zaken op 30 september 2016). Bijkomend zijn er 11 archeologen van rechtswege erkend. Niettemin constateer ik vandaag dat er een grote behoefte is aan archeologen en dat er wachttijden ontstaan. Het loopt ook storm voor een erkenning als metaaldetectorist. Op 30 september 2016 telden we 963 erkende metaaldetectoristen die nu op legale wijze deze activiteit kunnen uitoefenen.

In 2016 heb ik negen gemeenten erkend als onroerenderfgoedgemeente. Zeven gemeenten (Turnhout, Beerse, Oud-Turnhout, Vosselaar, Kasterlee, Baarle-Hertog en Rijkevorsel) steunen op de expertise van de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst (IOED) Voorkempen. Twee gemeenten (Riemst en Voeren) steunen op de expertise van de IOED Oost. De eerste in 2015 erkende onroerenderfgoedgemeente Koksijde meegeteld, zijn er vandaag 10 gemeenten als zodanig erkend. Deze gemeenten nemen officieel het engagement op om een eigen beleid voor het onroerend erfgoed op hun grondgebied te ontwikkelen. Dit is een evolutie die ik nog verder aanmoedig. Daarnaast heb ik in 2016 ook tien IOED'en erkend. Het gaat meer concreet over de IOED'en Polderrand, Erfgoed Voorkempen, Cultuurregio Pajottenland & Zennevallei, Erfpunt, Haspengouw West, CO7, De Merode, Regionaal Landschap Kempen en Maasland, Raakvlak en IGEMO. Er zijn nu in totaal 16 intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten, die samen 113 gemeenten ondersteunen.

Ook op het vlak van deponering werd er vooruitgang geboekt. Het depot van de stad Antwerpen, het depot van de stad Mechelen en het depot Agilas (Asse, Opwijk, Merchtem en Affligem) kregen van mij een erkenning. Er zijn nu in totaal 13 erkende onroerenderfgoeddepots in Vlaanderen. Een van de voorwaarden om erkend te blijven als onroerenderfgoeddepot, is dat het depot zich moet inschakelen in een netwerk. In 2016 werd dit netwerk opgestart door de tien depots die al erkend waren in 2015. Het agentschap Onroerend Erfgoed is hierin

een partner als depot dat van rechtswege erkend is. Het depotnetwerk heeft een aantal speerpunten uitgewerkt die de werking van het depotnetwerk omschrijven. Deze speerpunten omvatten het ondersteunen en adviseren van de depotsector, het vereenvoudigen en stroomlijnen van het deponeringsproces en de sensibilisering van en communicatie met de brede onroerenderfgoedsector. Ik wil nog in het najaar van 2016 komen tot de ondertekening van een afsprakennota met alle erkende onroerenderfgoeddepots waarin deze speerpunten worden verankerd.

2) Initiatieven 2017

Initiatief 1: Structureel verankeren van het Vlaamse depotnetwerk

Door de erkenning van drie nieuwe depots groeit het depotnetwerk in aantal. De werking van het Vlaamse depotnetwerk wordt inhoudelijk verder uitgebouwd. De partners werken volgend jaar onder andere gezamenlijk aan een brochure over deponering. Deze brochure zal het deponeringsproces verduidelijken, zowel voor de eigenaars en beheerders van ensembles en vondsten als voor de erkende archeologen.

OD 1.2. In samenspraak met de bevoegde overheden worden er vrijstellingen toegekend aan het varend erfgoed

1) Stand van zaken 2016

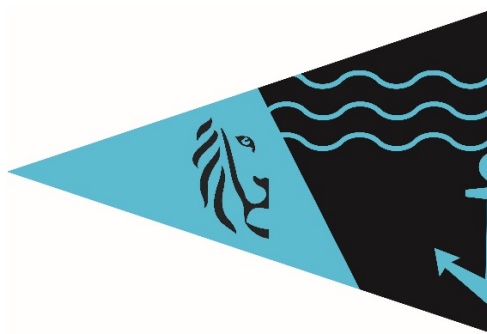
Op 1 januari 2016 is de vernieuwde regelgeving voor varend erfgoed in werking getreden. De veranderingen aan de regelgeving hebben ervoor gezorgd dat het behoud en beheer van beschermd varend erfgoed adequater kan worden ondersteund. Zo maakten enkele eigenaars en beheerders al gebruik van de nieuwe onderhoudspremie, waardoor ze sneller een premie kunnen verkrijgen voor beperkte herstellingswerken. Dit betekent dat de beheerders van varend erfgoed worden gestimuleerd om sneller in te grijpen en dat omvangrijkere werken worden vermeden.

Bijkomend stelde ik begin 2016 de inventarismethodologie voor het varend erfgoed vast en kwamen er twee nieuwe herkenningstekens: een voor het beschermde varend erfgoed en ook een voor het geïnventariseerde varend erfgoed. Om vrijstellingen en voordelen te verkrijgen voor het varend erfgoed ging het agentschap Onroerend Erfgoed in overleg met de verschillende bevoegde instanties: het departement Mobiliteit en Openbare Werken (MOW), de waterwegbeheerders (Waterwegen en Zeekanaal NV en nv De Scheepvaart), de vier Vlaamse zeehavens (Antwerpen, Gent, Oostende en Zeebrugge), het agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust en de federale overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer. De doelstellingen van de regelgeving voor het varend erfgoed werden toegelicht en er is gevraagd om elk voor zich te bekijken hoe het behoud en beheer van zowel het beschermde als geïnventariseerde varend erfgoed kunnen worden gefaciliteerd.

2) Initiatieven 2017

Initiatief 2: IJveren voor voordelen en vrijstellingen voor varend erfgoed

In samenspraak met en op aangeven van de verschillende bevoegde entiteiten, wil ik komen tot een lijst van vrijstellingen en voordelen voor varend erfgoed. Het volledige overzicht wordt op de website van het agentschap bekend gemaakt. Ik stel begin 2017 de inventaris voor het varend erfgoed voor het eerst vast (*cf. initiatief 12*). Op die manier krijgen de vaartuigen met erfgoedwaarden de erkenning die ze verdienen en komen ze in aanmerking voor bepaalde vrijstellingen en voordelen, die door andere partners kunnen worden toegekend. De vaartuigen uit de vastgestelde inventaris kunnen ook een wimpel dragen als herkenningsteken. Ik blijf actief in overleg gaan met alle betrokkenen bij de zorg voor het varend erfgoed om er gezamenlijk voor te zorgen dat dit erfgoed alle kansen krijgt om ons rijke nautische verleden in de verf te zetten.

Model van het herkenningsteken voor varend erfgoed,
opgenomen in de vastgestelde inventaris

OD 1.3. Een performant functionerend regelgevend kader wordt gewaarborgd door regelmatige evaluatie en bijsturing

1) Stand van zaken 2016

De nieuwe regelgeving is nu bijna twee jaar in uitvoering. Het structureel bijhouden van knelpunten in de regelgeving die in de praktijk tot uiting komen, heeft ertoe geleid dat een aantal technische reparaties al op korte termijn werd doorgevoerd. Voor reparaties aan het Onroerenderfgoedbesluit gebeurde dit nog op de valreep van 2015 (besluit van de Vlaamse Regering van 4 december 2015 houdende wijziging van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 en van diverse besluiten). Door de decreetswijziging van 15 juli 2016 werd het Onroerenderfgoeddecreet aangepast aan het in 2015 goedgekeurde kerntakenplan. Tegelijkertijd werd deze gelegenheid aangegrepen om enkele technische wijzigingen en wijzigingen met betrekking tot het premiestelsel in het decreet door te voeren. Zo zullen voor ontvankelijk verklaarde premieaanvragen voor beschermde monumenten, die bestemd zijn voor een erkende eredienst volgens de oude regelgeving, nog enkel premies worden toegekend als er op 1 oktober 2017 een actueel kerkenbeleidsplan aan het agentschap is bezorgd. De uitvoeringsbepalingen van deze decretale wijzigingen en de andere wijzigingen ten gevolge van het kerntakenplan worden opgenomen in een wijzigingsbesluit, waarvoor in het najaar van 2016 de goedkeuringsprocedure liep. De procedure voor de opmaak van een beheersplan wordt vereenvoudigd en het verplicht in te winnen advies van het agentschap bij functiewijziging van geïnventariseerd erfgoed en bij percelen palend aan een beschermd monument wordt geschrapt. Begin 2017 zullen deze wijzigingen van kracht worden.

Al in 2015 werd een indicatorenset ontwikkeld voor de evaluatie van de onroerenderfgoedregelgeving. Bij de evaluatie van de regelgeving in 2017 kan het resultaat meegegeven worden van de eerste twee jaren na de inwerkingtreding van het Onroerenderfgoeddecreet (2015 en 2016). De resultaten van de meting moeten vanzelfsprekend worden afgezet ten opzichte van de vooropgestelde beleidsdoelstellingen van het Onroerenderfgoeddecreet en -besluit. Bijkomend wordt de regelgeving gescreend op klantvriendelijkheid. Na de evaluatie wordt bekeken of er nog wijzigingen aan de orde zijn.

De Erfgoedbalans bundelt feitelijke gegevens over de zorg voor het bouwkundig, landschappelijk en archeologisch erfgoed in Vlaanderen. In 2016 werd de reikwijdte van de Erfgoedbalans scherp gesteld in functie van een definitieve afwerking. Cijfermatige en geografische analyses vormen de basis voor een synthese van de onroerenderfgoedzorg in Vlaanderen tijdens de afgelopen decennia. De Erfgoedbalans duidt de tendensen die de erfgoedzorg kenmerken en biedt inzichten in de resultaten van het gevoerde beleid. Het document vormt daardoor een basisinstrument voor alle betrokkenen binnen de sector. De gegevens uit de erfgoedbalans vormen een referentiepunt voor de evaluatie van de regelgeving. Het onderzoek is in 2016 afgerond en de resultaten worden begin 2017 beschikbaar gesteld en verspreid.

2) Initiatieven 2017

Initiatief 3: Evalueren van de regelgeving voor onroerend erfgoed

Op basis van de eerste reacties over de nieuwe archeologieregelgeving stuur ik nu al de bepalingen over de archeologienota bij in overleg met de sectoren. Hierbij focus ik op de aspecten snelheid, eenvoud en prijs. Ik evalueer eveneens op korte termijn de code van goede praktijk en stuur deze bij. Omwille van de relatie tussen de archeologienota en de omgevingsvergunning stem ik af met mijn collega bevoegd voor Omgeving.

Naar aanleiding van een aantal dossiers met grote archeologische kosten bekijk ik samen met de sectoren of er voldoende draagvlak is voor de realisatie van een solidariteitsfonds.

Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014, in werking getreden vanaf 1 januari 2015, worden geëvalueerd. Per beleidsdoelstelling wordt nagegaan wat de stand van zaken is. Onder andere op basis van indicatoren worden de eerste vaststellingen en conclusies geformuleerd. De resultaten van de screening van de regelgeving op klantvriendelijkheid worden meegenomen (*cf. initiatief 4*). Er wordt ingegaan op signalen en aanbevelingen van partners en klanten. De vaststellingen en conclusies worden gebundeld in een evaluatierapport dat ik nog voor het zomerreces voor leg aan de Vlaamse Regering. In het najaar worden de resultaten van de evaluatie voor goedkeuring voorgelegd aan de Vlaamse Regering, waarna het ter kennisgeving aan het Vlaams Parlement kan worden bezorgd.

SD 2. De onroerenderfgoedzorg is een gedeelde verantwoordelijkheid van verschillende beleidsniveaus en organisaties door vertrouwen te schenken

OD 2.1. Het agentschap Onroerend Erfgoed is een oplossingsgerichte en proactieve projectpartner in nauwe samenwerking met andere beleidsvelden en overheden

1) Stand van zaken 2016

Het Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2014-2019 stelt dat er een cultuuromslag van de administratie moet komen. Het gaat hierbij om een mentaliteitsverandering waarbij het agentschap evolueert van een controlerende instantie naar een proactieve en klantgerichte partner. Een dergelijke cultuurverandering kan niet worden gerealiseerd door een afvinklijst van acties maar vergt een bepaalde 'attitude' die in de hele werking van het agentschap wordt ingebed. Dit vraagt voortdurende aandacht en inspanning. Het agentschap wil daarbij ook de belangen van de diverse betrokkenen maximaal meenemen in zijn strategieontwikkeling en – implementatie en expliciteerde daarbij zijn keuzes voor de eerstkomende jaren in een strategienota. Het agentschap opteert ervoor om binnen dit kader procesmatig bijzondere aandacht te schenken aan volgende pilootprojecten: de begeleiding en stimulering van erkende onroerenderfgoedgemeenten (*cf. initiatief 6*), de ontwikkeling van onroerenderfgoedrichtplannen (*cf. initiatief 14*), en de opmaak van afwegingskaders (*cf. initiatief 15*).

In 2016 werd gefocust op proactief structureel overleg met derden, zoals de Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten (VVSG), de Vlaamse Confederatie Bouw (VCB), de Vlaamse Ondernemers in Archeologie (VONA), Gorduna vzw (een vereniging van restauratie- en conservatie-architecten), de Boerenbond, Privaat Beheer (samenvoeging van Historische Woonsteden en Tuinen en Landelijk Vlaanderen) en de Koninklijke Federatie van Belgische Notarissen (KFBN). Ik plan ook overleg met het Algemeen Boerensyndicaat (ABS). Dergelijke overlegmomenten zijn toegenomen en zijn structureel ingebed in de werking. Enkel op die manier kan een administratie de vinger aan de pols houden en voeling hebben met wat bij de klanten en bij de partners leeft.

Ook met andere beleidsvelden wordt de samenwerking geïntensifieerd. Zo streven de agentschappen Onroerend Erfgoed en Toerisme Vlaanderen naar strategische afstemming met het oog op het stimuleren van kwaliteitsvolle toeristische ontwikkeling van onroerend erfgoed. De samenwerking betreft zowel algemene sensibilisering als afstemming in concrete dossiers in toepassing van de lopende hefboomprojecten bij Toerisme Vlaanderen, waarbij het immers vaak over erfgoedlocaties gaat. Voor wat het Lam Godsretabel betreft, is het de bedoeling om in 2017 verder overleg te plegen met de kerkfabriek, Kunsten en Erfgoed en Toerisme Vlaanderen inzake de herlokalisatie in een van de kranskapellen.

Het depot van het agentschap Onroerend Erfgoed komt samen met andere depots van de Vlaamse overheid. De Vlaamse Regering keurde namelijk het projectplan goed voor de bouw van het nieuwe centrale depot waarin volgende diensten samen een onderkomen krijgen: het onroerenderfgoeddepot van het agentschap, het kunstwerkendepot van het departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media (CJSM), de geotheek van het departement Leefmilieu, Natuur en Energie

en de centrale archiefdienst van de Vlaamse overheid. De budgetten zijn voorzien, de ontwerpers en uitvoerders aangeduid en de bouwvergunning is aangevraagd. In 2016 is het agentschap de conditiesurvey opgestart van de collectie in functie van de verhuis naar Vilvoorde. De verhuis is gepland voor het najaar van 2018. Het spreekt voor zich dat het samenbrengen van deze instellingen betere samenwerking teweeg zal brengen.

2) *Initiatieven 2017*

Initiatief 4: Scherp stellen van de veranderende rol en positie van de administratie

Om klantenrelaties in positieve zin te beïnvloeden, dringt zich een nieuwe manier van samenwerken op waarin de waarden 'constructief', 'proactief' en 'consequent' voorop staan. Deze waarden dienen voorop te staan bij alle processen en deelgebieden van het Onroerend Erfgoed, in het bijzonder deze van de archeologie. Het agentschap wil daarbij korter op de bal kunnen spelen en zijn klantenrelaties van nabij monitoren. Daarom bouwt het agentschap zijn uniek loket uit tot een klantendienst waar klanten – los van de bestaande klachtenprocedure – terecht kunnen met vragen of opmerkingen, kortom, waar zij gehoord kunnen worden. Daarnaast wordt gewerkt aan een permanente feedbackcultuur waarbij klanten na elk contact met het agentschap een evaluatieformulier kunnen invullen. Na de screening van de regelgeving op klantvriendelijkheid wordt bekeken welke aanpassingen aan procedures wenselijk en mogelijk zijn (*cf. OD 1.3.*). Er wordt bijkomend een systeem voor belanghebbendenmanagement op touw gezet. Het agentschap Onroerend Erfgoed kiest namelijk voor een open en constructieve dialoog met zijn belanghebbenden. De belanghebbenden zijn alle partijen die beïnvloed worden door of invloed uitoefenen op zijn activiteiten. Daarom wordt het proces van belanghebbendenmanagement de komende jaren structureel verder ingebed in de organisatie.

De kerntakenplannen, die midden 2015 zijn goedgekeurd door de Vlaamse Regering, stellen de opdrachten van de Vlaamse overheid scherp en geven aan waar het Vlaamse niveau zich voortaan op focust. Tegelijkertijd worden sommige taken, die niet (meer) als essentieel werden beschouwd, afgebouwd en zijn bepaalde bevoegdheden, in het kader van het subsidiariteitsprincipe, aan de lokale besturen doorgegeven. Het spreekt voor zich dat het kerntakenplan van het beleidsdomein RWO een impact heeft op de werking van het agentschap Onroerend Erfgoed en op de verhouding van het agentschap met de betrokken actoren en partners. In navolging hiervan is het nodig om over bepaalde thema's een duidelijk standpunt in te nemen. Er wordt gefocust op vier actuele thema's: de rol van de lokale besturen in de onroerenderfgoedzorg, de rol van het agentschap voor het niet-beschermde erfgoed, de visie op herbestemming en het verzoenen van de erfgoedzorg en het energievraagstuk.

In de motie van het Vlaams Parlement bij de beleidsnota wordt gevraagd 'maximale afstemming te garanderen t.a.v. regelgeving binnen andere beleidsdomeinen, in het bijzonder m.b.t. ruimtelijke ordening en natuur'. Door de administraties zijn stappen gezet rond het versterken van de samenwerking en de afstemming bijvoorbeeld door middel van overleg om de figuur van het geïntegreerd beheersplan natuur-onroerend erfgoed verder vorm te geven en de effectieve toepassing ervan voor te bereiden.

Initiatief 5: Organiseren van een Meesterproef 'herbestemming van beschermd erfgoed' samen met de Vlaams Bouwmeester

De Meesterproef, georganiseerd door de Vlaams Bouwmeester, bestaat vijftien jaar. Het is een instrument waarbij publieke opdrachtgevers jonge ontwerpers en kunstenaars een kans geven om een eerste overheidsopdracht uit te voeren. Ze worden daarbij begeleid door een projectregisseur, door de Vlaams Bouwmeester aangesteld. Het agentschap Onroerend Erfgoed organiseert samen met de Vlaams Bouwmeester een Meesterproef 'herbestemming van beschermd erfgoed'. Met deze Meesterproef kunnen ook nieuwe generaties ontwerpers proeven van het werken met onroerend erfgoed en frisse, creatieve ideeën genereren voor een hedendaagse omgang met onroerend erfgoed. De Meesterproef Herbestemming 2017 omvat niet enkel een wedstrijdweek maar ook een voorafgaande opleidingsweek, die minstens gedeeltelijk voor een ruimer publiek open zal staan. Voor de wedstrijd selecteert een kwaliteitskamer minstens vijf kleinschalige, publieke herbestemmingsprojecten. Het agentschap neemt een actieve, meedenkende rol op, zowel bij het voorbereiden van de opgaven als bij het begeleiden van de kandidaten in de wedstrijd. Ik zal deze projecten voorrang geven bij de premietoekenning en wijzig daartoe het ministerieel besluit tot bepaling van bijkomende structurele voorafnames voor de toekenning van een erfgoedpremie volgens de bijzondere procedure.

OD 2.2. Het agentschap Onroerend Erfgoed begeleidt de lokale besturen bij het uitbouwen van een lokaal onroerenderfgoedbeleid*1) Stand van zaken 2016*

Er is zowel een netwerk van intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten als een van erkende onroerenderfgoedgemeenten opgestart. In 2016 vonden twee netwerkmomenten plaats waar informatie op maat werd aangeboden aan deze partners in de onroerenderfgoedzorg. Vanaf 2017 verloopt de erkenningsaanvraag als erkende onroerenderfgoedgemeente via de gemeentelijke beleids- en beheerscyclus (BBC). Dit betekent dat de acties, die in het kader van de erkenning worden ondernomen, afgestemd zijn met de strategische meerjarenplanning van de gemeente. Op 26 september 2016 vond een open infomoment plaats waarbij de kandidaten voor een erkenning informatie kregen over de erkenningsvoorwaarden en de -procedure.

De implementatie van het kerntakenplan vergt een nauwe samenwerking met het gemeentelijke niveau. In 2016 werd daarom een structureel overleg op touw gezet tussen het agentschap Onroerend Erfgoed en de VVSG. Het kerntakenplan onderschrijft immers voluit het principe van subsidiariteit. Daarom bouwt het agentschap de adviesverlening af die in feite tot de gemeentelijke autonomie behoort. Na de wijziging van de regelgeving (*cf. OD 1.3.*) zal het agentschap geen advies meer geven bij een aanvraag tot sloop, kap of zonevrije functie wijziging van een vastgesteld inventarisitem. Ook het advies voor aanvragen op percelen palend aan een beschermd monument komt te vervallen. Deze adviesverlening wordt door de gemeenten overgenomen in het kader van een goede ruimtelijke ordening en de decretaal bepaalde zorgplicht.

Het agentschap zal niet langer systematisch gemeente per gemeente erfgoed inventariseren en wil daarom de gemeenten stimuleren en actief begeleiden om deze taak op te nemen. Daarom zijn enkele proefprojecten opgestart en wordt

een aantal gemeenten begeleid zoals Antwerpen, Beernem, Gent en Leuven. Op basis van deze ervaringen ontwikkelde het agentschap modelbestekken voor het uitbesteden van het inventariseren van bouwkundig erfgoed. Deze modelbestekken zijn gepubliceerd op de website van het agentschap.

2) Initiatieven 2017

Initiatief 6: Begeleiden van lokale besturen

Het agentschap beschouwt het begeleiden van lokale besturen bij het ontwerpen en uitvoeren van een eigen onroerenderfgoedbeleid als een belangrijke opdracht. Dit geldt bij uitstek voor de erkende onroerenderfgoedgemeenten maar ook voor de (nog) niet-erkende gemeenten. Er wordt verder ingezet op het begeleiden van lokale besturen bij het inventariseren van gebouwen en landschapselementen op hun grondgebied. Om de vergunningverleners bij te staan bij het wegvallen van adviesverlening door het agentschap in sommige stedenbouwkundige procedures, ontwikkelt het agentschap, in overleg met de collega's van het beleidsdomein omgeving, enkele kaders en richtlijnen die de gemeentelijke ambtenaren ondersteunen. De VVSG wordt hierbij uiteraard betrokken.

Intussen worden de taken van de erkende onroerenderfgoedgemeenten uitgebreid. De erkende gemeenten zullen in de toekomst ook archeologienota's en nota's, in het kader van de uitvoering van Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, zelf kunnen bekrachtigen. Het vernieuwde archeologisch traject is echter pas in 2016 gefaseerd in werking getreden en moet nog op kruissnelheid komen. De erkende gemeenten moeten zich nog organiseren om deze taak optimaal te kunnen uitvoeren. Het agentschap biedt hun hiervoor de gepaste informatie en instrumenten aan.

Het netwerk van IOED'en en onroerenderfgoedgemeenten wordt intussen verder geconsolideerd en operationeel gemaakt. In overleg met alle partners zal de regelmaat en invulling van het netwerk verder gestalte krijgen. Ook de VVSG wordt hierbij betrokken. Ik voorzie daarnaast nog afstemming met andere intergemeentelijke initiatieven zoals de Erfgoedcellen.

OD 2.3. De nauwe samenwerking tussen en met partnerorganisaties leidt tot een grotere betrokkenheid van eigenaars, beheerders en erfgoedzorgers

1) Stand van zaken 2016

Niet alleen de overheid staat in voor de zorg van het onroerend erfgoed. Verschillende partnerorganisaties vormen een belangrijke schakel bij het ondersteunen en begeleiden van de eigenaars, beheerders en erfgoedzorgers. Ik ondersteun daarom verenigingen als Herita, Monumentenwacht Vlaanderen, het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC) en de vzw Bedevaart naar de Graven aan de IJzer.

Herita kent een toename van het aantal individuele leden en groeit uit tot een grote ledenorganisatie. In september waren er 36.500 leden. Zij komen terecht in een netwerk van meer dan honderd erfgoedsites en kunnen deelnemen aan allerhande activiteiten doorheen het jaar. In 2016 werd voor het eerst een ledenzone aangeboden tijdens Open Monumentendag. Naast het reguliere

aanbod die dag konden leden kiezen uit twintig bijzondere locaties in Vlaanderen, exclusief voor hen opengesteld en gericht op zowel het klassieke erfgoedpubliek als gezinnen met kinderen. Op het vlak van verwerven en delen van kennis en expertise was 2016 een belangrijk jaar met het meerdaagse en internationale *Interpret Europe Congress* in Mechelen. Tijdens het congres kon de Vlaamse erfgoedsector kennismaken met alle aspecten van erfgoedinterpretatie. Daarnaast deelt Herita eigen ervaringen met de sector tijdens sectormomenten of via adviesverlening.

Door het grote succes van de meerjarenkostprijsanalyses, werkte Monumentenwacht Vlaanderen verder aan een meerjarenkostprijsindicatie in de reguliere inspectieverslagen. Dit helpt de gebruiker om een beter zicht te krijgen op de onderhoudskosten van zijn erfgoed in de komende jaren. Sinds 2016 wordt waar wenselijk ook een luik archeologie opgenomen in de reguliere inspectieverslagen van Monumentenwacht. Hierdoor wordt de zorg voor het archeologisch erfgoed onder de aandacht van de beheerders van het erfgoed gebracht.

Het CRKC bouwde vanaf 2012 een luik over 'onroerend erfgoed' uit, naast het 'roerende' luik. Na een periode van vijf jaar wordt nu gewerkt aan een nieuw beleidsplan. De focus van het CRKC ligt op het kerkelijke erfgoed. De ruime belangstelling voor de studiedagen van CRKC toont de informatienood van kerkfabrieken en gemeentebesturen aan. Er wordt vooral aandacht besteed aan de opmaak van kerkenbeleidsplannen en alle mogelijke beheersvragen over kerken. De ontsluiting van de praktijkvoorbeelden over het medegebruik of de herbestemming van kerken loopt verder. In de zomer van 2016 waren meer dan vijfentachtig voorbeelden van kerken in Vlaanderen met medegebruik of herbestemming op de website van CRKC geplaatst. Een publicatie hierover is in voorbereiding. CRKC is een traject over de veiligheidszorg voor kerken opgestart. Hierbij wordt vooral gewerkt aan een degelijke preventie en een goede voorbereiding op mogelijke calamiteiten.

De erfgoedpartner vzw Bedevaart naar de Graven aan de IJzer ontvangt een jaarlijkse financiële ondersteuning, gebaseerd op het Memoriaaldecreeet van 15 juli 2011. Door dit decreet wordt aan die vzw onder meer de opdracht gegeven om de site van het IJzermonument goed te beheren en te ontsluiten voor het brede publiek. Als gevolg van dit decreet sloot de vzw een vijfjarige beheersovereenkomst (2012-2016) af met de Vlaamse Regering. Om de nieuwe beheersovereenkomst grondig te onderbouwen werd onder andere een onroerenderfgoedbeheersplan opgesteld met een looptijd van twintig jaar. Samen met de minister bevoegd voor Cultuur leg ik een nieuw ontwerp van beheersovereenkomst voor aan de Vlaamse Regering. We houden daarbij rekening met de conclusies uit het rapport van het Vlaams vredesinstituut over de IJzertoren als memoriaal van de Vlaamse ontvoogding en vrede.

Voor het agentschap Onroerend Erfgoed is een nauw contact met de individuele beheerders essentieel. Daarom startte het agentschap in 2016 met een onderzoek naar de karakteristieken van de prioritaire doelgroep van eigenaars en beheerders van onroerend erfgoed. Dit doelgroepenonderzoek is een kwantitatieve analyse van gegevens over de eigenaars van onroerend erfgoed in Vlaanderen op basis van interne en externe data. Om de gegevens in een bredere context te kunnen plaatsen is eerst een literatuurstudie uitgevoerd. Dit laat toe om de verworven gegevens van eigenaars en beheerders van onroerend erfgoed te vergelijken met algemene analyses van eigenaars.

Het is niet alleen van belang om de eigenaars en beheerders van erfgoed beter in kaart te brengen, maar ook om te tonen dat hun inspanningen worden gewaardeerd. Een van de manieren om dit te doen, is het organiseren van de Onroerenderfgoedprijs. De eerste editie van deze prijs vond plaats in 2016. Achtendertig projecten kandideerden. Er werd gewerkt met een onafhankelijke jury na een open oproep. Voor de beoordeling toetsten de juryleden de projecten aan de vier criteria uit het wedstrijdreglement, namelijk de voorbeeldfunctie, het vernieuwende karakter, de maatschappelijke relevantie en de betrokkenheid en het engagement van verschillende belanghebbenden. Uit de achtendertig kandidaten werden drie laureaten aangeduid: de Roma in Antwerpen, het spoorwergfort in Duffel en de neanderthalersite Hezerwater in Veldwezelt. Voor het eerst werd er naast de Onroerenderfgoedprijs nog een publieksprijs georganiseerd. Iedereen kon via de website stemmen op de favoriete laureaat. Op vrijdag 7 oktober 2016 werd bekend gemaakt dat de Roma in Antwerpen zowel de Onroerenderfgoedprijs als de publieksprijs won.

2) *Initiatieven 2017*

Initiatief 7: Complementair samenwerken met de gesubsidieerde partners

Herita focust op een sterke uitbouw van zowel het Netwerk Open Monumenten als van het aantal ledenactiviteiten, zodat het ledenaanbod de groei van het aantal leden kan volgen. Beheerders van open erfgoed of van opengesteld varend erfgoed worden systematisch benaderd om als partner te participeren aan het Netwerk Open Monumenten en aan de Open Monumentendag. Herita zet verder in op procesbegeleiding en kennisuitwisseling, onder meer tijdens het Open Monumentencongres gepland op 16 maart en bij diverse 'Open Momenten'. Herita neemt ook een voorbeeldrol op voor de sites die ze in eigen beheer heeft. In 2017 komt op de nieuwe website van Herita een platform om publiek en erfgoedsites bij elkaar te brengen, bijvoorbeeld voor locatieverhuur.

De werking van Herita kent echter ook problemen in het bijzonder op het vlak van sitebeheer en het personeelsbeleid. Deze problemen zullen grondig onderzocht worden door overleg met alle stakeholders. Ik zal hierbij uitvoering geven aan de motie zoals goedgekeurd door het Vlaams parlement op 19 oktober 2016.

Ik sluit een meerjarige samenwerkingsovereenkomst af met Monumentenwacht en bekijk samen met CRKC of het afsluiten van een meerjarige overeenkomst ook voor deze organisatie nuttig is. Monumentenwacht levert in 2017 een vernieuwde databankomgeving op waardoor er meer objectieve data over het onroerend erfgoed in Vlaanderen beschikbaar zijn. Deze gegevens kunnen dan bijvoorbeeld dienen voor onderzoek naar de toestand van het erfgoed. CRKC blijft de beheerders van kerkelijk erfgoed adviseren en ondersteunen. De organisatie verdiept en verbreedt op basis van de opgedane ervaringen. De werking over veiligheidszorg van kerken wordt geëvalueerd.

Initiatief 8: Kennen en waarderen van eigenaars en beheerders van onroerend erfgoed

Het onderzoek naar de karakteristieken van de prioritaire doelgroep van eigenaars en beheerders van onroerend erfgoed resulteert in een gedetailleerde beschrijving van deze doelgroep. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van zowel interne als externe data zoals kadastragegevens en de kruispuntbank van

ondernemingen. Diepte-interviews bij sleutelfiguren van sommige subgroepen kunnen aanvullingen geven. Het onderzoek wordt eind 2017 afgerond en de onderzoeksresultaten worden begin 2018 ter beschikking gesteld.

De Onroerenderfgoedprijs wordt afwisselend toegekend aan de initiatiefnemer of opdrachtgever van een publiek toegankelijk project, zoals in 2016, en de initiatiefnemer of opdrachtgever van een niet-publiek toegankelijk project. In 2017 is het de beurt aan de niet-publiek toegankelijke projecten. Dankzij het afwisselen van de twee categorieën worden ook kansen geboden aan kleinschaligere projecten om mee te dingen en in de prijzen te vallen. Voorheen was het immers moeilijk voor een particulier om op te boksen tegen grootschaligere projecten. Ik wil ook de aandacht vestigen op de privé-eigenaar die inspanningen levert om het erfgoed te behouden voor de toekomstige generaties.

OD 2.4. Het Vlaamse erfgoedbeleid positioneert zich in een brede Europese en internationale context en focust op erfgoed als een bindende factor voor een duurzame samenleving

1) Stand van zaken 2016

Er beweegt heel wat op het internationale en Europese erfgoedtoneel. Als minister, zowel bevoegd voor onroerend erfgoed als voor buitenlands beleid, vind ik het noodzakelijk om in te spelen op deze internationale evoluties en tegelijk om actief mee de agenda te bepalen.

Vlaanderen beschikt al over heel wat Werelderfgoed en heeft er met de woning Guiette in Antwerpen een nieuwe Werelderfgoed-site bij. De nominatie van het architecturale oeuvre van Le Corbusier werd in de zomer van 2016 met succes afgerond. Begin dit jaar werd bij UNESCO nog een kandidaatdossier ingediend om het Zoniënwoud te laten erkennen als Werelderfgoed, waarbij natuur- en cultuurerfgoed worden gecombineerd. Dit kadert in het Europese project *'Beech Forests – Joint Natural Heritage of Europe'*. Samen met Frankrijk en Wallonië werken we verder aan het dossier om 'de militaire begraafplaatsen en monumenten van de Eerste Wereldoorlog (Westelijk front)' te laten erkennen als Werelderfgoed. In september werd al een eerste pre-dossier ingediend. De opmerkingen op dit dossier worden nu verwerkt met het oog op een definitieve indiening in januari 2017. Met een convenant engageerden de partners zich om samen in dialoog te gaan en een zo groot mogelijk draagvlak te creëren voor dit dossier. Met dit geslaagde voorbeeld voor het erfgoed van de Eerste Wereldoorlog, wordt een basisstructuur en een draaiboek voor het opstellen van een dergelijke convenant uitgewerkt. Ten slotte wordt de laatste hand gelegd aan het dossier voor de nominatie van de Koloniën van Weldadigheid, nadat het in de zomer aan een Australische en Canadese expert werd voorgelegd. Als er geen bezwaren opduiken zal Nederland, samen met Vlaanderen, dit voorstel in januari 2017 bij UNESCO indienen.

De bufferzones rond het Werelderfgoed geven vandaag regelmatig problemen: ze zijn vaak te groot en soms niet ondubbelzinnig afgebakend. Eind 2015 bleek, na het bezoek van een ICOMOS-expert aan Antwerpen, dat een aanzienlijke inkrimping van de bufferzone bij het Werelderfgoed 'woonhuis-museum-atelier Plantin-Moretus' door de organisatie niet gunstig geadviseerd wordt. Dit betekent dat een ingrijpende herziening van de bufferzone bij het Museum Plantin-Moretus, die noodzakelijk is door de overdreven omvang van de bufferzone, op korte termijn geen goedkeuring van UNESCO kan krijgen. Omdat de werkwijze voor de actualisatie van de bufferzone bij het Museum Plantin-Moretus bedoeld was als voorbeeld voor de herziening van de bufferzones bij andere Vlaamse Werelderfgoederen, zoek ik nu naar een andere manier om de impact van ingrepen in de omgeving van Werelderfgoed op te volgen. Een studie naar een haalbare en juridisch sluitende omzetting van de richtlijnen over bufferzones bij UNESCO-Werelderfgoed in de Vlaamse beleidscontext is hiervoor uitgeschreven. Deze studie moet oplossingen aanreiken voor een beheer van de omgeving dat uitgaat van de zorg voor de uitzonderlijke universele waarden van de diverse Werelderfgoederen in Vlaanderen.

Heel wat kandidaat-Werelderfgoeddossiers zijn lopende of hangende. Vele erfgoedbeheerders tonen ook interesse voor deze internationale erkenning. Toch mag niet lichtzinnig worden omgesprongen met een dergelijke kandidaatstelling omdat dit een vrij zware procedure inhoudt en er ook gevolgen verbonden zijn

aan een erkenning als Werelderfgoed. Daarom liet ik mijn administratie een kader opmaken voor de afweging van toekomstige kandidaat-Werelderfgoederen met het oog op een traject voor de actualisatie van de indicatieve lijst in 2018.

Ook op het Europese niveau, meer bepaald in de Raad van Europa, wordt nagedacht over de toekomst van het erfgoed. Mijn administratie was actief betrokken bij de inhoudelijke voorbereiding van de zesde conferentie van Europese ministers bevoegd voor het onroerend erfgoed, die op 23 en 24 april 2015 plaatsvond in Namen. Tijdens deze conferentie werd gereflecteerd over de toekomst van het Europese erfgoed en de Europese erfgoedzorg en over de rol die de bestaande erfgoedconventies kunnen vervullen. Conclusie van de vergadering was de Verklaring van Namen, waarin wordt gepleit voor een toekomststrategie voor de Europese erfgoedzorg. In het najaar van 2015 stelde het overlegplatform voor erfgoedambtenaren binnen de Raad van Europa (het *Comité Directeur de la Culture, du Patrimoine et du Paysage*, CDCPP) een werkgroep samen, waarin Vlaanderen was vertegenwoordigd. De 'strategie 21' werd uitgeschreven in de eerste jaarhelft van 2016 en in juni formeel goedgekeurd door de CDCPP. In de tweede jaarhelft van 2016 legde de Raad het document voor aan het Comité van Ministers. Ik laat nagaan hoe Vlaanderen, in samenspraak met de andere gewesten, gevolg kan geven aan de Verklaring van Namen en de 'strategie 21'.

Op 30 augustus 2016 diende de Europese Commissie een voorstel in om 2018 uit te roepen tot het 'Europees jaar van het cultureel erfgoed'. Dit Europees jaar vormt een kans om mensen bewust te maken van het sociale en economische belang van erfgoed en om de leidende rol van Europa op dit gebied te ondersteunen. Mijn administratie droeg via deelname aan de informele internationale denkgroep 'EU en erfgoed' bij aan de conceptnota voor dit 'Europese Erfgoedjaar' en volgde via deze weg en door de contacten met de algemene afvaardiging van de Vlaamse Regering bij de Europese Unie verder de opmaak van dit wetgevend voorstel op.

2) Initiatieven 2017

Initiatief 9: Streven naar een realistisch beheer van Werelderfgoedsites

Het definitieve Frans-Belgische dossier om 'de militaire begraafplaatsen en monumenten van de Eerste Wereldoorlog (Westelijk front)' te erkennen als UNESCO-Werelderfgoed wordt door Vlaanderen samen met Wallonië en Frankrijk uiterlijk op 31 januari 2017 ingediend bij het Werelderfgoedcentrum. Het dossier wordt vervolgens opgenomen in de beoordelingscyclus voor kandidaat-Werelderfgoederen. Het Werelderfgoedcomité beslist over dit dossier tijdens de jaarlijkse vergadering in de zomer van 2018. In januari 2017 wordt ook de nominatie voor de Koloniën van Weldadigheid bij UNESCO ingediend door Nederland. Er wordt verder gewerkt aan de voorbereiding van het dossier voor de nominatie van het Zoniënwoud als gemengd natuur- en cultuurerfgoed. Het Regionaal Landschap Kempen en Maasland, trekker van het dossier Hoge Kempen, werkt aan een pre-dossier dat wordt voorgelegd aan een of meerdere onafhankelijke deskundigen. Het doel van deze peerreview is inschatten hoe het dossier er voor staat om zo de vervolgstappen te kunnen bepalen.

Voor het oeuvre van Le Corbusier betekent de erkenning als Werelderfgoed dat het beheersplan gerealiseerd moet worden. Voor de woning Guiette gaat het

onder meer over de oprichting van een lokaal beheercomité en het stimuleren van onderzoek over de woning Guiette of over het oeuvre van Le Corbusier. De studie over de problematiek van de bufferzones bij UNESCO-Werelderfgoed wordt begin 2017 opgeleverd. Op basis hiervan zal ik bekijken welke stappen nodig zijn om de voorgestelde aanbevelingen toe te passen in samenspraak met de betrokkenen. Op basis van een onderzoek van convenanten, charters en intentieverklaringen die voor lopende Werelderfgoednominaties werden ondertekend, worden een draaiboek en een sjabloon opgemaakt dat vanaf 2017 gebruikt kan worden voor het opstellen van een convenant. Deze documenten houden zo veel mogelijk rekening met het erg diverse karakter die voorstellen tot Werelderfgoed erkenning kunnen hebben, gaande van een individueel object (bijvoorbeeld de woning Guiette in Antwerpen) tot een internationale serie van culturele landschappen (bijvoorbeeld de Koloniën van Weldadigheid in Nederland en Vlaanderen). Het draaiboek en sjabloon worden ontsloten op de website van het agentschap en zijn een leidraad voor toekomstige kandidaatdossiers.

Initiatief 10: Aansluiting zoeken bij de Europese agenda en beleidsontwikkeling

De Vlaamse overheid volgt de Europese agenda actief op, formuleert aanbevelingen en zoekt aansluiting bij de Europese beleidsontwikkeling. In 2017 gaat daarbij extra aandacht naar de voorbereiding van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) na 2020. Via deelname aan de internationale denkgroep 'EU en erfgoed' wordt samen met andere lidstaten nagegaan hoe onroerend erfgoed explicieter aan bod kan komen binnen het GLB.

Samen met de minister bevoegd voor Cultuur bereid ik de deelname aan het 'Europees Erfgoedjaar 2018' voor. Daarbij besteed ik aandacht aan de link met de Europese erfgoedstrategie voor de 21ste eeuw. Een dergelijk erfgoedjaar kan, zoals bij het Europese Monumentenjaar in 1975, een nieuw elan geven aan de hedendaagse erfgoedwerking in verscheidene Europese lidstaten en regio's.

SD 3. Samen met de prioritaire partners worden op transparante wijze de ambities voor de onroerenderfgoedzorg geformuleerd**OD 3.1. De doelmatigheid van het beschermingsinstrumentarium wordt onderzocht en het inventariseren en beschermen van onroerend erfgoed gebeurt aan de hand van hanteerbare deelpakketten***1) Stand van zaken 2016*

In deze regeerperiode maak ik werk van een grondige analyse en bijhorende evaluatie van de beschermingspraktijk en de effecten daarvan op het waardevolle erfgoed in Vlaanderen. Binnen dit kader loopt er eind 2016 een audit van het proces 'beschermen' door Audit Vlaanderen en is het algemeen kader geschetst van tachtig jaar beschermen in Vlaanderen. In dit algemeen kader worden de evoluties geschetst van het beschermingsbeleid, de internationale ontwikkelingen, de regelgeving en de administratieve structuren door de jaren heen. De evoluties en mijlpalen worden uitgezet op een tijdslijn. Dit overzicht is nodig om na te gaan hoe beschermingsbesluiten tot stand zijn gekomen en welke doelstellingen werden beoogd op het moment van bescherming. Intussen is de methodologie voor het onderzoeken van de doelmatigheid op punt gesteld en zijn enkele prioritaire thema's opgestart, namelijk 'gevels en bedaking' en 'archeologische sites'.

Het geografisch inventariseren van individuele erfgoeditems (gebouwen en landschapselementen) wordt, zoals aangegeven in het kerntakenplan, beschouwd als een opdracht van de lokale besturen (cf. OD 2.2.). Ik nodig de gemeenten uit om hiervoor zelf een gedragen beleid te ontwikkelen en uit te voeren. De Vlaamse overheid blijft evenwel zijn verantwoordelijkheid opnemen om de inventarissen vast te stellen. Het agentschap begeleidt de gemeenten bij de opmaak van inventarissen en staat in voor de kwaliteitsbewaking van de vastgestelde inventaris.

In 2016 heb ik een kaart met 'gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt' vastgesteld. Vanaf volgend jaar wordt twee keer per jaar een actualisatie voorzien. Het betreft enerzijds gebieden waar het nodige archeologisch onderzoek al heeft plaatsgevonden en anderzijds gebieden waar de bodem al zodanig verstoord is dat er geen zinvol archeologisch onderzoek meer kan plaatsvinden. In deze gebieden moet er bij nieuwe ontwikkelingen dus geen archeologisch vooronderzoek gebeuren. Deze kaart is opgemaakt op basis van gegevens van opgravingen en aangevuld met de gegevens die werden aangereikt door de lokale besturen. Daarnaast werden enkele erosiegevoelige en alluviale gebieden als archeologische zone vastgesteld. De waarnemingen op basis van metaaldetectie werden opgenomen in de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) en er werd een evaluatie van de metaaldetectievondsten van erkende metaaldetectoristen gemaakt. Ik heb dit jaar de vaststelling opgestart voor de Landschapsatlas. De gefaseerde vaststelling van de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed wordt verder voorbereid, maar liep enige vertraging door technische redenen.

Verschillende inventarisatieprojecten worden vanwege aangegane engagementen verdergezet samen met de betrokken gemeenten. Het gaat over projecten in de Vlaamse Rand rond Brussel, de herinventarisatie van Antwerpen en de herinventarisatie van Gent. De resultaten van 'het onderzoek naar de erfgoedwaarden van het sociale woningbouwpatrimonium in Vlaanderen' werden

opgenomen in de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed. De methodologie voor het inventariseren van 'wegen met erfgoedwaarde', zoals voorgesteld door de externe studie uit 2014, werd uitgetest aan de hand van enkele casussen. Het agentschap Onroerend Erfgoed organiseerde nog een bevraging bij de beheerders van archeologische referentiecollecties om een zicht te krijgen op de aard, de inhoud en de ontsluiting van de bestaande referentiecollecties in Vlaanderen. De resultaten van deze bevraging worden verspreid eind 2016.

Ik heb verschillende beschermingen gerealiseerd. In 2015 heb ik 136 monumenten, vijf archeologische sites, drie stads- of dorpsgezichten en 1 landschap definitief beschermd. In 2016 (cijfers tot en met 30 september 2016) heb ik intussen al de voorlopige bescherming ingezet voor 34 monumenten, acht stads- of dorpsgezichten, vier archeologische sites en drie landschappen. Voor twaalf monumenten, drie stads- en dorpsgezichten en twee archeologische sites werd de bescherming dit jaar definitief.

Zo zette ik onder andere in op wederopbouwerfgoed. In 2016 heb ik een pakket van vier wederopbouwkerken en dorpsomgevingen in Diksmuide definitief beschermd (Oostkerke, Sint-Jacobskapelle, Stuivekenskerke en Vladslo). Hiermee is de evaluatie van wederopbouwkerken in Diksmuide afgerond. Binnen het beschermingsdossier van het dorp Stuivekenskerke werd ook het Viconialandgoed, een wederopbouwhoeve, definitief beschermd. Wat de wederopbouw in Leuven betreft, werd de voorlopige bescherming van de Grote Markt van Leuven als stadsgezicht afgerond.

Ook de bescherming van oorlogserfgoed blijft een thema. Zo heb ik midden 2016 het oorlogshospitaal van Houtem voorlopig beschermd. Na de zomer heb ik bijkomend een pakket bunkers, met inbegrip van de *geschutsbedding* Houthulstbos, voorlopig beschermd. Eind 2016 werd advies ingewonnen met betrekking tot beschermingsvoorstellen voor de meest waardevolle bunkers van de *Hollandstelling*.

In het kader van de gemaakte afspraken met de stad Brugge voor het goede beheer van deze Werelderfgoedstad, heb ik de Markt en de Burg in 2016 voorlopig beschermd.

Ik zette ook de voorlopige bescherming als archeologische site in van twee alluviale gebieden: 'de prehistorische site van de Bergenmeersen' in Wichelen en 'Donk Oud Kerkhof' in Herk-De-Stad.

In 2016 werd terug volop ingezet op de bescherming van cultuurhistorische landschappen: de Bourgoyen in Gent, het Hayesbos en de Verrebeekvallei in Brakel, De Holen in Neerpelt en de Warande in Geetbets.

Het Onroerenderfgoeddecreet heeft, naast de beproefde methode van de bescherming, een bijkomend instrument in het leven geroepen om het erfgoed te behouden en te ontwikkelen, namelijk het 'onroerenderfgoedrichtplan'. Een dergelijk plan vertrekt steeds vanuit de erfgoedwaarden en geeft een visie op de gewenste toekomstige ontwikkeling van onroerende goederen. Een onroerenderfgoedrichtplan kan vertrekken vanuit een thematische of een gebiedsgerichte invalshoek. Al in 2015 startte het agentschap twee proefprojecten om de theorie in de praktijk om te zetten, namelijk een project over hoogstamboomgaarden in Haspengouw en een project over het mergelland in Riemst. Voor beide proefprojecten is een communicatieplan, met inbegrip van

een participatief luik, opgemaakt. De projecten zijn met de belangrijkste partners besproken en werden aangepast aan de inbreng van elke partij.

2) Initiatieven 2017

Initiatief 11: Onderzoeken van de doelmatigheid van het beschermingsinstrumentarium

Het meerjarig onderzoeksproject naar de doelmatigheid van het beschermingsinstrumentarium wordt verder gezet. Op basis van de evoluties in het beschermingsbeleid, zoals opgelijst in de eerste fase van het project, wordt de doelmatigheid van de bescherming van 'gevels en bedaking', 'bouwkundige gehelen' en 'archeologische sites' onderzocht.

Voor de archeologische sites zal dit eind 2017 resulteren in een rapport dat de effectiviteit van de bescherming van deze sites schetst in relatie tot de huidige regelgeving. Dit rapport levert een lijst op van beschermd archeologisch erfgoed waarvoor een omzetting van het statuut nodig is. Hierna volgen aanbevelingen voor het opmaken van nieuwe beschermingen en aanbevelingen voor het aanpassen van bestaande individuele beschermingsbesluiten.

Voor de beschermd 'bouwkundige gehelen' wordt een eenduidige interpretatie uitgewerkt voor twee zaken die sterk gelieerd zijn aan het beschermingstype "stads- of dorpsgezicht". Behoren de gevels tot het beschermd stads- of dorpsgezicht als de afbakening gelijk loopt met de gevellijn en behoort een beschermd monument tot het stads- of dorpsgezicht en is het bijgevolg dubbel beschermd? Deze eenduidige interpretatie moet de burger alvast rechtszekerheid bieden.

De analyse van de effectiviteit van het deelpakket 'gevels en bedaking' wordt in 2017 gemaakt. Er wordt onder andere in beeld gebracht waarom voor een dergelijke bescherming werd gekozen, wat de finaliteit was van een dergelijke bescherming en of deze doelstelling is gehaald. Aanbevelingen over de bescherming van gevels en bedakingen als instrument in functie van een kwaliteitsvolle erfgoedzorg zullen daarna worden opgesteld. Op basis van dit rapport zullen beschermingen bijgesteld kunnen worden en zal het instrument van een bescherming als monument beter kunnen worden ingezet.

Initiatief 12: Gefaseerd vaststellen van de inventarissen onroerend erfgoed

Voor het vaststellen van de inventarissen zet het agentschap in op partnerschappen met de gemeenten. Er worden afspraken gemaakt met de gemeenten over het aanleveren van informatie voor de inventarissen bouwkundig erfgoed en voor gegevens over landschapselementen.

Door technische redenen was de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed nog niet vaststellingsklaar. Eind 2017 start voor de provincie Limburg het openbaar onderzoek voorafgaand aan de vaststelling.

De kaart van 'gebieden waar geen archeologie te verwachten valt' wordt verder geactualiseerd en er worden bijkomende gebieden vastgesteld. Er wordt een aanzet gegeven om de bestaande archeologische referentiecollecties in Vlaanderen online toegankelijk te maken.

Voor het vaststellen van de landschapsatlas blijft het agentschap de agenda en planning van de AGNAS-procedure (Afbakening Gebieden Natuurlijke en Agrarische Structuur) volgen.

De Inventaris van het Varend Erfgoed wordt vastgesteld (*cf. initiatief 2*).

Initiatief 13: Verder inventariseren en beschermen in hanteerbare deelpakketten

Ook in 2017 worden enkele (her)inventarisatieprojecten afgerond:

- de gemeentes Beersel en Overijse in de Vlaamse Rand;
- de Gentse deelgemeenten, met de focus op naoorlogse architectuur;
- het 20ste-eeuwse erfgoed in Antwerpen;
- de bunkers van de *Stellung Antwerpen*.

Deze inventarisatieprojecten worden ontsloten op de inventariswebsite en voor het meest waardevolle erfgoed kunnen er uiteraard beschermingsvoorstellen op volgen.

De methodologie voor waardering van wegen met erfgoedwaarde wordt verder toegepast op de geselecteerde wegen in functie van het vaststellen en beschermen van de meest waardevolle wegen. In 2017 wordt, voortbouwend op de resultaten van het IWT-SeARCH project, gestart met de inventarisatie van het archeologisch erfgoed van de binnenwateren en de kust in uitvoering van de Onderwatererfgoedconventie van UNESCO. In de loop van het jaar hebben we de eerste bevindingen over de types sites en waardenstelling voor de Vlaamse binnenwateren.

Ik plan in 2017 alvast het omzetten van de hierboven vermelde voorlopige beschermingen in definitieve beschermingen. Uiteraard zal ik ook enkele nieuwe beschermingen initiëren. Zo voorzie ik al de bescherming van de Groene Rei en de Rozenhoedkaai in Brugge. Ik plan ook nog enkele beschermingen binnen het thema van de Eerste Wereldoorlog en de bescherming van verschillende cultuurhistorische landschappen o.m. de Voervallei in 's Gravenvoeren (Voeren), de Gulpvallei in Teuven (Voeren), het Sint-Arnolduspark en de Tiegemberg in Anzegem, de relictten van de mijnenslag 2017, het Grand Canal du Nord in Kaulille-Bocholt, het Fort van Kessel in Nijlen (ook als monument) en de Vennen in Balen.

Initiatief 14: Ontplooien van onroerenderfgoedrichtplannen door middel van participatieve trajecten

Bij het zoeken naar duurzame oplossingen zet de Vlaamse overheid steeds meer in op participatie met lokale overheden, eigenaars, burgers en verenigingen. Binnen het nieuwe instrument van de onroerenderfgoedrichtplannen wordt hiervoor uitdrukkelijk de nodige tijd voorzien. Op basis van de ervaringen in de twee proefprojecten die momenteel lopen werd in 2016 een eerste versie van een methodologie voor de opmaak van onroerenderfgoedrichtplannen gerealiseerd. Deze methodiek wordt in 2017 verder verfijnd via de effectieve uitvoering van de participatieve trajecten. Voor het proefproject over de hoogstamboomgaarden worden de eerste onderzoeksresultaten ter beschikking gesteld en is er een waarderingskader voor hoogstamboomgaarden klaar. Voor het proefproject over de mergelgroeven in Riemst sluit het agentschap samen met de cruciale partners een intentieverklaring af. Daarnaast komen we tot een overzicht van de groeven en groevenstelsels waarbij zowel het aanwezige erfgoed als het hedendaagse en historische gebruik als de stabiliteit van de groeven in kaart worden gebracht. Op

basis hiervan kan dan een waardering en risicoanalyse van de groeven gebeuren en worden alle belangen afgewogen in een participatief traject.

OD 3.2. Het agentschap Onroerend Erfgoed ontwikkelt afwegingskaders en handleidingen

1) Stand van zaken 2016

Als kaderstellende overheid zet het agentschap in op de opmaak van afwegingskaders in functie van een transparante werking. Afwegingskaders maken het mogelijk om gelijkaardige cases op een gelijkaardige manier te behandelen en helder over te brengen wat mee in overweging is genomen om tot een beslissing te komen. De onderwerpen van de eerste afwegingskaders werden hoofdzakelijk bepaald door de dagelijkse praktijk en de meest voor de hand liggende ingrepen aan beschermd erfgoed. Dit jaar werd het afwegingskader over agrarisch erfgoed opgeleverd. Landbouw en andere menselijke activiteiten moeten immers samen kunnen gaan met onroerend erfgoed. Dit kader kwam tot stand door een participatietraject met de landbouworganisaties en de departementen Landbouw en Visserij en Ruimte Vlaanderen. Het agentschap organiseerde in het voorjaar een workshop voor de erfgoedconsulenten van het agentschap en voor de dossierbehandelaars van Landbouw en Visserij om het afwegingskader in de praktijk te kunnen hanteren. In het najaar werden infomomenten georganiseerd om de leden en consulenten van de landbouworganisaties, de stedenbouwkundig ambtenaren, de intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en onroerenderfgoedgemeenten kennis te laten maken met dit afwegingskader.

Omwille van een actuele maatschappelijke bekommernis voor het klimaat en de stijgende energieprijzen zijn het gros van de niet-restauratieve ingrepen vooral gericht op energiebesparende en -opwekkende maatregelen, zoals het aanpassen van historisch schrijnwerk, het aanbrengen van dakisolatie en het plaatsen van zonnepanelen. Daarnaast zijn het aanbrengen van publiciteit op beschermd erfgoed en het plaatsen van terrassen in een erfgoedcontext vaak weerkerende thema's. Voor al deze ingrepen zijn tegen eind 2016 afwegingskaders voorhanden, waardoor elke betrokken partij zo veel als mogelijk inzicht krijgt op de specifieke criteria die essentieel zijn voor de beoordeling van een dergelijke aanvraag.

Naast deze specifieke afwegingskaders realiseert het agentschap ook een generiek afwegingskader voor toelatingen en adviezen voor werken aan beschermd erfgoed. Hierdoor krijgt elke beheerder, aanvrager en vergunningverlenende of adviesverlenende instantie inzicht in de manier waarop een toelating of advies binnen het agentschap Onroerend Erfgoed tot stand komt en welke criteria essentieel zijn bij de beoordeling van toelatings- en adviesaanvragen.

Niet enkel afwegingskaders kunnen nuttig zijn voor de erfgoedzorgers op het terrein, maar ik merk dat er ook soms nood is aan welbepaalde handleidingen, richtlijnen en sjablonen. Op die manier weet men op het terrein wat er precies verwacht wordt en worden projecten op eenzelfde manier aangepakt. Er werden twee handleidingen gepubliceerd met betrekking tot het beheer van landschappelijk erfgoed. In het voorjaar verscheen een handleiding 'Omgaan met monumentale bomen' en eind 2016 een handleiding over 'Wegbeplanting'. Er

werd een handleiding 'Bouwhistorisch onderzoek' gepubliceerd die duidelijk maakt wat een bouwhistorisch onderzoek inhoudt, zowel in het kader van een beheersplan als in functie van specifieke restauraties. In 2016 is ook een richtlijn gepubliceerd over het gebruik van de resistograaf bij het meten van de sterkte van bouwhout.

Ter ondersteuning van de code van goede praktijk voor archeologie zijn eveneens diverse instrumenten ontwikkeld. Zo werd een theoretisch kader voor onderzoeksvragen bij archeologische ingrepen in de bodem gepubliceerd en werd een afwegingskader opgemaakt voor het bepalen hoe en wanneer geofysisch onderzoek op optimale wijze een bijdrage kan leveren aan het archeologisch (voor)onderzoek. Er zijn voorbeelden van archeologienota's ter beschikking gesteld zodat de code van goede praktijk inzichtelijk werd gemaakt voor de erkende archeologen en in het najaar is een onderzoeksrapport 'archeologisch vooronderzoek met proefsleuven' gepubliceerd.

2) Initiatieven 2017

Initiatief 15: Opmaken van afwegingskaders en handleidingen

Afwegingskaders zijn een vrij nieuw instrument binnen de erfgoedsector. Het is daarom aangewezen om de ontwikkeling en het gebruik van de eerste afwegingskaders al in de eerste helft van 2017 te evalueren. Deze evaluatie heeft onder andere als doel om de keuze van nieuwe afwegingskaders proactiever te bepalen en hierbij de nodige aandacht te schenken aan belanghebbendenmanagement (cf. *initiatief 4*). Het betrekken van de juiste actoren is immers essentieel om enerzijds de autoreferentiële werkwijze te doorbreken en om anderzijds het draagvlak voor afwegingskaders te verhogen. Het afwegingskader agrarisch erfgoed kan hier als voorbeeld dienen.

Zowel het generieke afwegingskader als de bovenvermelde technische afwegingskaders worden in de eerste jaarhelft ontsloten op de website van het agentschap. In de tweede jaarhelft zullen een aantal nieuwe afwegingskaders worden opgestart zoals afwegingskaders die de lokale besturen ondersteunen bij het ontwikkelen en uitvoeren van hun erfgoedbeleid. Ik denk hierbij aan een afwegingskader over de zorg- en motiveringsplicht voor vastgestelde inventarisitems en 'open ruimte in beschermde sites' dat ik zal opmaken in samenspraak met mijn collega bevoegd voor omgeving. In het najaar van 2016 zijn ook de data uit het project 'energiezuinige maatregelen in woningen met erfgoedwaarde' (cf. *initiatief 27*) beschikbaar en gaat het agentschap na of nog bijkomende afwegingskaders over energiezuinige maatregelen (zoals muur- en vloerisolatie) noodzakelijk zijn. Voortbouwend op het inventariserend onderzoek van sociale woningbouw in Vlaanderen werkt het agentschap een handleiding uit voor het beheer van dat bouwkundig erfgoed. Ter ondersteuning van de archeologische sector verschijnen er in 2017 handleidingen over 'opgraven en beheren van menselijk skeletmateriaal', 'natuurwetenschappelijke staalnames voor ecologisch-archeologische doeleinden' en 'staalname voor dateringstechnieken'.

OD 3.3. Het agentschap Onroerend Erfgoed digitaliseert de dienstverleningsproducten en zet in op een maximale digitale ontsluiting van kennis ten behoeve van zijn partners*1) Stand van zaken 2016*

Op 1 juli 2016 werd de nieuwe beschermingsdatabank online geplaatst. Deze nieuwe databank bundelt alle informatie over de beschermingen als monument, stads- of dorpsgezicht, landschap en archeologische sites en integreert die informatie met de wetenschappelijke en vastgestelde inventarissen. Deze nieuwe gebruiksvriendelijke databank maakt het mogelijk om alle beschermingen beter te doorzoeken.

Alle processen van het archeologisch traject in het kader van de stedenbouwkundige vergunningen of verkavelingsvergunningen verlopen digitaal, met uitzondering van de beveiligde zendingen omdat er nog geen digitaal alternatief voor de aangetekende zending beschikbaar is. Ook de archeologienota's en de eindverslagen die het resultaat zijn van het preventief archeologisch onderzoek worden ontsloten op de website. De rapporten over het onderzoek dat werd uitgevoerd in het kader van de oude regelgeving, worden enkel publiek ontsloten na toestemming van de auteurs. De aanvragen voor de toelatingen en adviezen worden digitaal behandeld en openbare onderzoeken in het kader van de vaststellings- en beschermingsprocedures worden digitaal gepubliceerd.

*2) Initiatieven 2017***Initiatief 16: Digitaal behandelen van een premie-aanvraag**

De online aanvraag van een premie wordt eind 2016 getest. Naar alle verwachting kan de premie-aanvraag in het eerste kwartaal van 2017 digitaal verlopen. Deze ingreep zorgt ervoor dat het behandelen van premie-aanvragen op een meer klantvriendelijke manier kan verlopen.

OD 3.4. De uitvoering van het Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed waarborgt de efficiënte inzet van de voorziene handhavingsinstrumenten*1) Stand van zaken 2016*

Op 1 januari 2016 was de eerste stap in de transitie van het agentschap Inspectie RWO naar het departement LNE (Leefmilieu, Natuur en Energie) een feit. De volledige inkanteling binnen LNE werd afgerond op 1 september 2016.

In 2016 is vanzelfsprekend ingezet op de prioriteiten zoals vermeld in het Handhavingsprogramma Onroerend Erfgoed dat op 27 november 2015 werd vastgesteld door de Vlaamse Regering. Bij de verwerking van klachten is voorrang gegeven aan 1) erfgoed dat zonder onmiddellijk optreden verloren dreigt te gaan, 2) schadelijke misdrijven of inbreuken in uitvoering, 3) dossiers waarin verjaring dreigt, 4) dossiers waarin de bevoegde minister om handhavingsacties verzoekt (positief injunctierecht), 5) optreden op vraag van gerechtelijke instanties. De overige dossiers werden afgehandeld volgens de beschikbare capaciteit.

Sinds de inwerkingtreding van het Onroerendergoeddecreet op 1 januari 2015 kan een beroep gedaan worden op een brede waaier aan handhavingstechnieken: zachte handhaving (raadgeving, aanmaning), gerechtelijke handhaving, bestuurlijke handhaving (stakingsbevel, bestuursdwang, last onder dwangsom), financiële handhaving (terugvordering premies), maar ook de minnelijke schikking. Daarnaast introduceerde het nieuwe decreet een breed palet aan herstellvormen: herstel in de oorspronkelijke staat, reconstructie, compensatie en schadevergoeding. Ik heb er aandacht voor dat er voldoende wordt ingezet op de zachte handhaving. Indien niet wordt overgegaan tot vrijwillig herstel, kan een minnelijke schikking een geschikt alternatief zijn voor gerechtelijke handhaving. Verschillende onderhandelingen voor minnelijke schikkingen werden al opgestart.

Het Onroerendergoedfonds beheert vanaf 1 september 2016 de ontvangsten inzake handhaving onroerend erfgoed en bekostigt de uitgaven inzake de handhaving. Enderzijds wordt er ingezet op de inning van boetes en dwangsommen en anderzijds wordt er, volgens het principe 'de veroorzaker betaalt', ingezet op de terugvordering van erfgoedpremies bij de veroorzakers van verwaarlozing en teloorgang van onroerend erfgoed.

De raamovereenkomsten, zoals goedgekeurd in december 2015, zijn van belang indien de Erfgoedinspectie zelf maatregelen zou moeten uitvoeren als geen gevolg wordt gegeven aan bestuursdwang. Ze kunnen dus snel inzetbaar zijn eens er uitvoering kan worden gegeven aan deze bestuurlijke maatregel. Deze raamovereenkomsten werden in de eerste helft van 2016 al gebruikt voor onderzoeken inzake stabiliteit. Daarnaast is het de bedoeling om de raamcontracten in te zetten voor lopende ambtshalve uitvoeringen, naast de inzet bij dringende instandhoudingswerken. Begin 2016 werd in een eerste dossier al een premie teruggevorderd en terugbetaald. Diverse dossiers worden onderzocht op het in financiële termen vertalen van blijvend verlies aan erfgoedwaarde aan de hand van het bepalen van een schadevergoeding en de wijziging of opheffing van het beschermingsbesluit. Voorgaande zal in elk geval meegenomen worden bij de voorziene evaluatie van het decreet in 2017 (*cf. initiatief 3*).

In de eerste helft van 2016 werd de ingebruikname van de Handhavingsdatabank Onroerend Erfgoed verder voorbereid. Er werden eveneens twee ministeriële besluiten voorbereid: een ontwerp van ministerieel besluit tot vaststelling van de regels voor het opstellen en het afleveren van het certificaat betreffende de uitvoering van een minnelijke schikking en een ontwerp van ministerieel besluit tot vaststelling van de opleidings- of ervaringsvereisten voor het verkrijgen van het bekwaamheidsbewijs voor gemeentelijke verbalisanten. De theoretische opleiding vond plaats eind 2016, een praktische opleiding volgt in 2017.

2) *Initiatieven 2017*

Initiatief 17: Organiseren van een praktische opleiding voor gemeentelijke verbalisanten

Na de theoretische opleiding eind 2016 wordt ook nog een praktische opleiding voor gemeentelijke verbalisanten georganiseerd.

Initiatief 18: In gebruik nemen van de Handhavingsdatabank Onroerend Erfgoed

Na de testfase worden de gegevens van de handhavingsdatabank online geplaatst. De databank vermeldt enkel de meest relevante gegevens en niet de inhoud van processen-verbaal of de processtukken. Ook statistische gegevens worden niet vrijgegeven.

Initiatief 19: Meewerken aan de uitbouw van een Vlaams inspectie- en handhavingsbeleid

De Erfgoedinspectie verleent haar medewerking aan de onderlinge stroomlijning van processen en procedures bij de uitbouw van een Vlaams inspectie- en handhavingsbeleid en versterkt de samenwerking met andere relevante inspectie- en handhavingsdiensten. De Erfgoedinspectie onderschrijft het globale strafvervolgingsbeleid via het vaststellen van prioriteiten voor strafvervolgning en bestuurlijke handhaving.

SD 4. Investerings in onroerend erfgoed worden erkend en aangewend als gerichte hefboom voor economische ontwikkeling**OD 4.1. Het premiestelsel wordt bijgestuurd en geflankeerd door fiscale stimulansen voor investeringen in onroerend erfgoed***1) Stand van zaken 2016*

De conceptnota 'Fiscale stimulansen voor de onroerenderfgoedzorg', goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 18 december 2015, kreeg een eerste vertaling in een regelgevingsvoorstel voor de vermindering van het verkooprecht en de schenkbelasting voor beschermde monumenten. Dit voorstel resulteert in een ontwerp van decreet tot wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet en de Vlaamse Codex Fiscaliteit, in samenwerking met mijn collega-minister bevoegd voor Financiën en Begroting. Dit ontwerp van decreet werd voor de eerste maal principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 30 september 2016.

In 2016 keurde ik het ministerieel besluit goed dat de berekeningswijze en de aanvraagprocedure regelt van de premie voor buitensporige opgravingskosten. Daarmee milderen we voor het eerst in de Vlaamse archeologische erfgoedzorg de financiële impact van verplichte archeologische opgravingen op minder draagkrachtige initiatiefnemers.

Het 'onderzoek naar de effecten van restauratiepremies op de bouwprijzen in de restauratiemarkt' werd opgeleverd op 9 mei 2016. De aanleiding voor het onderzoek was het vermoeden dat restauratiepremies de bouwprijzen in de restauratiemarkt opdrijven en dat bouwheren van beschermde gebouwen met restauratieplannen én premietoekenning meer betalen voor werken dan zonder premietoekenning. In de studie stonden twee onderzoeksvragen centraal: wat zijn de kostendrijvers van werken aan beschermde gebouwen en zijn er verschillen in kostprijs tussen betoelaagde en niet-betoelaagde restauratiewerken aan beschermde gebouwen? Het onderzoek omvatte een literatuurstudie, een *benchmark*, een marktverkenning en een analyse van de bouwprijzen.

Het onderzoek wijst op volgende mogelijke kostendrijvers:

- de financieringsregelgeving maakt geen onderscheid tussen essentiële en optionele ingrepen, waardoor ook premies worden gegeven voor dure maar niet per se essentiële ingrepen;
- er worden hoge kwaliteitseisen gesteld door architecten en erfgoedconsulenten en vooral de geografische variabiliteit tussen eisen opgelegd door consulenten zou prijsverhogend werken;
- er is een gebrek aan prijsbewustzijn, er is geen plafond voor premiebedragen en bestekken en offertes zijn vaak onnauwkeurig of niet transparant;
- er is een voorkeur voor ervaren of gespecialiseerde uitvoerders, die minder talrijk en dus duurder zijn en soms lijken de hogere prijzen voor specifieke ingrepen ook te worden doorgerekend naar meer courante ingrepen;
- de overramingen door architecten worden mogelijk veroorzaakt door de wachttijden en door de berekeningsbasis voor premies;
- de bijwerken zouden hogere eenheidsprijzen kennen omdat er geen concurrentie mogelijk is.

Er kon niet ontegensprekelijk worden vastgesteld dat betoelaging systematisch tot hogere eenheidsprijzen leidt bij restauraties van gebouwen met

erfgoedwaarde. Uit interviews blijkt dat hoge prijzen vooral bij bijwerken en bij specifieke werken voorkomen. Bijkomend zouden prijsverschillen zich ook voordoen tussen de restauratie- en renovatiemarkt en niet alleen binnen de restauratiemarkt (gesubsidieerd versus niet-gesubsidieerd). Betrokkenen ervaren onroerenderfgoedzorg wel als duurder dan reguliere zorg voor gebouwen maar vinden dit logisch vanwege de vaak specifieke vereisten. Enkele ervaren opdrachtgevers zijn er evenwel van overtuigd dat premies en de bijhorende procedures prijsstijgingen in de hand werken die niet noodzakelijk gerechtvaardigd kunnen worden door een hogere kwaliteit. Op basis van deze conclusies formuleerde het onderzoeksbureau acht beleidsaanbevelingen:

- 1) invoeren van een kwaliteitslabel voor restauratiearchitecten om een kwalitatieve aansturing van het restauratieproces te garanderen;
- 2) uniformer maken van de kwaliteitseisen van erfgoedconsulenten om aanpassingskosten voor aannemers en architecten te beperken tot een minimum;
- 3) bestekken transparanter en meer vergelijkbaar maken om de marktwerking te verbeteren en de prijzen te drukken;
- 4) zorgen voor een gelijkmatige premieverlening over de tijd om een stabiele markt te creëren;
- 5) voorzien van een prijs-kwaliteitstoets om de relatie tussen prijs en kwaliteit te bewaken;
- 6) opzetten van een prijzenmonitoringsysteem om de markttransparantie te bevorderen;
- 7) aanleggen van een prijzendatabank om de benchmarking van kosten mogelijk te maken;
- 8) het lanceren van een erfgoedplatform om kennishiaten bij de marktspelers op te vullen en de informatie-asymmetrie tussen eigenaars, aannemers en architecten te temperen.

Bovenstaande beleidsaanbevelingen zijn gericht op het verbeteren van de marktwerking en het stroomlijnen van het premieproces en worden meegenomen in het onderzoek naar de efficiëntie en de effectiviteit van het bestaande premiestelsel, dat zal resulteren in een concreet voorstel tot bijsturing van de financieringsregels. Dit onderzoek houdt onder meer rekening met de bevindingen bij de doorlichting van de wachtlijst voor premies, uitgevoerd in 2015, en de richtlijn tot het selectiever toekennen van premies, die in 2016 is opgemaakt in antwoord op de in de beleidsnota aangekondigde intentie om het premiestelsel gericht in te zetten. De richtlijn gaat in op de talrijke interpretaties en keuzes die de financieringsregelgeving toelaat en die een wezenlijke impact kunnen hebben op het beschikbare premiebudget. Ook de SARO gaf in het verleden nuttige beleidsaanbevelingen, onder meer met betrekking tot het selectiever maken en prioriteren van de premies.

Meerjarenovereenkomsten zijn effectief voor grote, gefaseerde restauratieprojecten. Daarom sloot ik in 2016 een meerjarenovereenkomst af voor de restauratie van Fort 4 in Mortsels. Het gaat over de herbesteding van het reduct en binnenfort tot een creatief bedrijvencentrum met verhuur van kantoren en multifunctionele lokalen. Het officierengebouw wordt herbested tot horecagelegenheid en de contrescarp wordt een openlucht tentoonstellingsruimte. Door deze nieuwe bestemming zorgt de stad Mortsels ervoor dat de site zinvol gebruikt wordt en er een financiële return komt voor de aanzienlijke investering die de overheden zullen doen. De meerjarenovereenkomst heeft een looptijd van vier jaar en het aandeel van het Vlaamse Gewest wordt geraamd op 6.554.803,77 euro. Ook sloot ik dit jaar een meerjarenovereenkomst af voor de

restauratie van de unieke collectie beschermde gebouwen in het openluchtmuseum van Bokrijk. Deze objecten zijn afkomstig uit verschillende regio's in Vlaanderen en werden in het museum gegroepeerd volgens drie landschapstypes. Bij de restauratie wordt gebruik gemaakt van een aantal oude ambachtelijke bouwtechnieken, waardoor het vakmanschap wordt ondersteund. De meerjarenovereenkomst heeft een looptijd van vijf jaar en het aandeel van het Vlaamse Gewest wordt geraamd op 14.398.125,89 euro.

2) Initiatieven 2017

Initiatief 20: Implementeren van fiscale stimulansen voor de onroerenderfgoedzorg

De decretale bepalingen voor de vermindering van het verkooprecht en de schenkbelasting voor beschermde monumenten doorlopen het goedkeuringsproces. Ik voorzie, samen met mijn collega voor financiën en begroting, de inwerkingtreding van deze maatregelen nog in 2017. Deze vermindering vormt een bijkomende stimulans voor eigenaars en initiatiefnemers om te investeren in beschermde monumenten.

Initiatief 21: Bijsturen van het premiestelsel

Ik trek mijn conclusies uit de gevoerde onderzoeken naar de efficiëntie en de effectiviteit van het bestaande premiestelsel en doe een voorstel van passende maatregelen voor de financiering van de onroerenderfgoedzorg. Dit zal leiden tot een verscherping van de uitgangspunten van het financieringsbeleid en tot de optimalisatie van de regels over de financiële instrumenten. Ik leg duidelijke prioriteiten in het toepassen van erfgoedpremies en zorg er daarbij voor dat de factuur voor de lokale besturen onder controle blijft.

Initiatief 22: Afsluiten van meerjarenovereenkomsten met Antwerpen

Ik sluit een meerjarenovereenkomst af voor het stadhuis en het Steen in Antwerpen en ga na of een dergelijke overeenkomst ook kan worden afgesloten voor enkele Antwerpse districtshuizen.

OD 4.2. De financiële opportuniteiten worden benut en de risico's worden gespreid door de ondersteuning van alternatieve financierings- en solidariseringsmechanismen

1) Stand van zaken 2016

In 2016 voerde het agentschap Onroerend Erfgoed een actualisatie uit van de satellietrekening Onroerend Erfgoed die in de studie 'de sociaal-economische impact van het onroerend erfgoed(beleid) in Vlaanderen' (2009) voor de eerste maal werd opgesteld. Dit onderzoek mondde uit in een onderzoeksrapport waarin 1) de basisprincipes van een satellietrekening en een economisch impactmodel worden geschetst, 2) alle mogelijke activiteiten worden opgesomd die zowel direct als indirect gelinkt kunnen worden aan onroerend erfgoed en die economische waarde vertegenwoordigen, 3) de meetmethode voor de berekening van de economische waarde van die activiteiten wordt geëxpliciteerd en wordt afgestemd op de laatste nieuwe inzichten in dit onderzoeksdomein en 4) de vergelijking wordt gemaakt met andere regionale, nationale en internationale

satellietrekeningen. Op basis van deze satellietrekening kan de economische impact van onroerend erfgoed exacter worden ingeschat.

De Vlaamse Erfgoedkluis finaliseerde in 2016 een businessplan 2.0 met inbegrip van een ondersteunende communicatiestrategie. Dit gebeurde in het kader van een bijkomende kapitalisatie vanuit ParticipatieMaatschappij Vlaanderen (PMV) met vijftien miljoen euro. Tegelijk werd het investeringsritme opgedreven en slaagde de Vlaamse Erfgoedkluis erin het in 2015 geïnvesteerde volume te verdubbelen.

In 2016 kende het project Handelsbeurs in Antwerpen een doorstart. Er werd een *joint venture* uitgewerkt met de betreffende ondernemers. De concrete werken werden opgestart in het voorjaar van 2016. Verspreid over de jaren 2016 en 2017 zal 3,25 miljoen euro worden geïnvesteerd vanuit de Vlaamse Erfgoedkluis in deze Antwerpse parel. Er werd een overbruggingsfinanciering van 350.000 euro verstrekt aan de ondernemer die de Manchesters-site in Beersel wenst aan te kopen en er werd een investeringsbeslissing genomen met betrekking tot een investering van 3,5 miljoen euro in het Sint-Paulusklooster in Antwerpen.

2) Initiatieven 2017

Initiatief 23: Verder opdrijven van het investeringsvolume van de Vlaamse Erfgoedkluis

Een verdere opdrijving van het investeringsvolume staat voorop. Om dit waar te maken zal meer gefocust worden op dossiers met kortere doorlooptijden en zullen bijkomende communicatie-inspanningen worden geleverd.

De begeleidingstrajecten voor de herontwikkeling van de Sint-Annakerk in Gent en de linkervleugel van het tuchthuiscomplex in Vilvoorde kenden in 2016 de nodige vooruitgang. Er werd hoofdzakelijk ingezet op de structurering en de administratieve voorbereidingen. Vanaf 2017 worden deze panden op de markt gebracht met het oog op het aantrekken van een private partner.

Initiatief 24: Uitwerken en operationaliseren van de erfgoedleningen

Het participatiefonds Vlaanderen (PMV) werkte een concept uit voor een systeem van erfgoedleningen. De erfgoedlening is een (concept-)lening met een lage rentevoet voor een bedrag van maximum 250.000 euro die kan verschaft worden aan particulieren, zelfstandige ondernemers, private rechtspersonen, publieke entiteiten of openbare besturen. De middelen die ter beschikking worden gesteld moeten aangewend worden voor de renovatie en restauratie van beschermd erfgoed of van panden die genoteerd staan op de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed. Er is 7 miljoen voorzien voor het toekennen van erfgoedleningen door het Vlaams Gewest.

SD 5. De zorg voor het onroerend erfgoed levert een positieve bijdrage aan de duurzame ontwikkeling van onze leefomgeving**OD 5.1. De zorg voor het onroerend erfgoed impliceert duurzaam ruimtegebruik en stimuleert de ruimtelijke kwaliteit***1) Stand van zaken 2016*

Het voorbije jaar heb ik actief meegewerkt aan de totstandkoming van het ontwerp witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Binnen het ambtelijk forum heeft mijn administratie advies gegeven op de grote veranderingsopgaven die een belangrijke rol zullen spelen in het Vlaamse ruimtelijke beleid en meer specifiek op het belang van de verankering en de operationalisering van het begrip ruimtelijke kwaliteit als een van de waarden bij ruimtelijke ontwikkelingen. Ook streef ik na dat de landschappelijke karakteristieken een rol kunnen spelen in de gebiedsontwikkeling van stedelijke en landelijke regio's. Maximale afstemming tussen onroerend erfgoed en ruimtelijke ordening blijft een prioriteit om het behoud, de zorg en de integratie van het onroerend erfgoed in de leefomgeving van de toekomst te garanderen. In 2016 organiseerde mijn administratie een toelichting voor stedenbouwkundige ambtenaren, ruimtelijke planners en erfgoedzorgers over het 'Verankeren van erfgoed in ruimtelijk beleid', op basis van het handboek dat in 2015 is verschenen. Hierop is verder gebouwd voor de opmaak van een leidraad voor de verankering van erfgoed in ruimtelijke plannen.

Voor het gebruik, hergebruik en de herbestemming van beschermde kerken is een leertraject opgestart samen met het CRKC, het Team Vlaams Bouwmeester en het Kenniscentrum Vlaamse Steden. Een denkgroep, waaraan zowel erfgoedconsulenten als externe deskundigen deelnemen, buigt zich over een aantal concrete casussen van herbestemming van parochiekerken. De focus ligt hierbij op de rol van de adviesverlening van de consulenten van het agentschap in herbestemmingstrajecten. Daarnaast ging het projectbureau 'herbestemming parochiekerken' in januari van start met een publieke oproep tot kandidaten. In 2016 werd tweemaal een oproep gelanceerd waarbij er 40 aanvragen werden ingediend. Voor elf kerken uit de eerste oproep is de begeleiding lopend en zit het onderzoek in een opstartfase. Met 21 ontvankelijke aanvragen uit de tweede oproep ligt het vooropgestelde aantal van een dertigtal onderzoeken per jaar binnen handbereik. Voor de beschermde kerken werkt het projectbureau in samenwerking met het agentschap Onroerend Erfgoed een traject op maat uit.

2) Initiatieven 2017

Initiatief 25: Opmaken van typevoorschriften voor het opnemen van erfgoedelementen in erfgoedlandschappen

Ik ontwikkel, in samenspraak met mijn collega bevoegd voor omgeving, een set van typevoorschriften voor het opnemen van de meest voorkomende erfgoedelementen in erfgoedlandschappen, gebaseerd op een screening van de bestaande ruimtelijke uitvoeringsplannen en het handboek 'Verankeren van erfgoed in ruimtelijk beleid' (2015).

Initiatief 26: Opleveren van een raamwerk voor gebruik, hergebruik en herbestemming beschermde kerken

Een raamwerk voor het gebruik, hergebruik en de herbestemming van beschermde kerken wordt opgemaakt op basis van de analyse van de besproken casussen in het leertraject en de algemene conclusies over de herbestemming van parochiekerken. Het raamwerk wordt op de website van het agentschap ter beschikking gesteld van de verschillende betrokkenen bij deze problematiek.

Ook het projectbureau 'herbestemming parochiekerken' levert inspirerende resultaten op, onder andere door de nauwe betrokkenheid van het agentschap bij de vormgeving van de opdracht en het ontwerpend onderzoek. Initiatiefnemers krijgen zo een positieve vertrekbasis om de herbestemming van beschermde kerken tot een goed einde te brengen. De haalbaarheidsstudies resulteren voor elke kerk in duidelijkheid over de ontwikkelingsmogelijkheden, rekening houdend met de aanwezige erfgoedwaarden. Het is de bedoeling om jaarlijks twee oproepen te lanceren waarbij uit de kandidaten een dertigtal projecten worden geselecteerd. Een voortdurende evaluatie zorgt ervoor dat deze trajecten nog efficiënter verlopen om zo op korte termijn optimale resultaten te behalen.

In 2017 wordt ook samen met de Vlaams Bouwmeester de Meesterproef 'herbestemming van beschermd erfgoed' opgestart (*cf. initiatief 5*).

OD 5.2. Het beleidsveld onroerend erfgoed participeert aan de discussie over klimaatverandering en legt de nadruk op hergebruik en zuinig ruimte- en materiaalgebruik*1) Stand van zaken 2016*

In het najaar van 2016 werd de externe studie over energiezuinigheid in woningen met erfgoedwaarde opgeleverd. Het eindrapport met de aanbevelingen over het verantwoord energiezuinig maken van erfgoedwoningen wordt digitaal ter beschikking gesteld voor erfgoedeigenaars en ontwerpers, samen met casussen die aantonen hoe vaak voorkomende problemen kunnen worden aangepakt.

Ik hecht veel belang aan een duurzame en energiezuinige omgang met het onroerend erfgoed. Op 18 december 2015 keurde de Vlaamse Regering de conceptnota over 'energiezuinigheid en erfgoedzorg' goed. In navolging hiervan startte ik, samen met de minister bevoegd voor Energie, een proces op met als doel een optimale energiezuinigheid in de onroerenderfgoedzorg te stimuleren. Hiervoor zoek ik aansluiting bij verschillende 'werven' uit het Renovatiepact waarbij ik aandacht vraag voor onroerend erfgoed bij het uitwerken van de woningpas, het uitbouwen van het renovatieadvies, de evaluatie van het energierenovatieprogramma en het onderzoek naar een aangepaste fiscaliteit. In 2016 werd ook het opleidingstraject voor de gespecialiseerde erfgoedenergieadviseur uitgewerkt. De databanken met voorbeelden, linken naar interessante projecten en een overzicht van informatie en documentatie over het samengaan van erfgoed, energiezuinigheid en comfort, worden stelselmatig aangevuld op de projectwebsite www.erfgoedenergieloket.be. Intussen stuur ik het Onroerenderfgoedbesluit bij (*cf. OD 1.3.*) waardoor de betoelaging van energiezuinige maatregelen aan beschermd erfgoed mogelijk wordt. Bovendien zet de administratie actief in op de opmaak van afwegingkaders voor

energiebesparende maatregelen zoals voor dakisolatie, historisch schrijnwerk en zonnepanelen (cf. OD 3.2.).

Van 19 tot 21 oktober 2016 was het agentschap Onroerend Erfgoed mede-organisator van het tweede internationale colloquium over energie-efficiëntie en comfort van historische gebouwen, samen met de Brusselse en Waalse onroerenderfgoedadministraties, het Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf (WTCB) en het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK). Tijdens deze belangrijke bijeenkomst voor Europese expert-onderzoekers werd onder meer informatie aangereikt over innovatieve materialen en technieken om erfgoedgebouwen energiezuinig en duurzaam te renoveren. De resultaten van dit colloquium werden gepubliceerd en zijn toegankelijk voor geïnteresseerden en erfgoedprofessionals. Ik nam ook actief deel aan de Vlaamse Klimaattop van 19 april 2016 en de bijhorende Rondetafel over 'Gebouwen, onroerend erfgoed en de tertiaire sector' op 8 september 2016. Op de Vlaamse Klimaattop van 1 december streeft ik met de actoren concrete engagementen na.

2) Initiatieven 2017

Initiatief 27: Verzoenen van energiezuinigheid en onroerenderfgoedzorg

Vlaanderen wil in navolging van het Parijse Klimaatakkoord antwoorden bieden op de klimaatproblematiek met ambities op korte, middellange en lange termijn. Het is een absolute noodzaak om de broeikasgasemissies verder terug te dringen. Ik ben overtuigd dat het onroerend erfgoed hiertoe kan bijdragen: ieder beschermd goed kan in bepaalde mate energiezuiniger gemaakt worden en mijn administratie zal hiervoor de verschillende mogelijkheden aanreiken. Daarom zet ik verder in op de opmaak van afwegingskaders over energiebesparende maatregelen en onderzoek ik de mogelijkheden om een energie-audit en energieadvies voor gebouwen met erfgoedwaarde te stimuleren. Deze opgedane kennis wordt daarna ruim verspreid en voor de sector toegelicht op een studiedag rond onroerend erfgoed en energiebesparende maatregelen. Dit gebeurt door een nauwe samenwerking met partners zoals Gorduna vzw, WTCB en VCB. In het najaar 2017 wordt de opleiding tot gespecialiseerd erfgoedenergieadviseur voor het eerst georganiseerd, in een samenwerking tussen het agentschap Onroerend Erfgoed, het departement LNE en het WTCB. Er wordt bekeken of een verankering van de opleiding in het reguliere opleidingscircuit mogelijk is. Ten slotte worden nog een simulatietool en monitoringsdatabank uitgebouwd.

OD 5.3. De onderzoeksresultaten over de waardebeoordeling van onroerend erfgoed worden ruim verspreid en worden mee ingezet om te komen tot een breed gedragen onroerenderfgoedzorg

1) Stand van zaken 2016

Dit jaar screende het agentschap Onroerend Erfgoed, in samenwerking met de afdeling Cultureel Erfgoed van het departement CJSM, de kaderconventie van de Raad van Europa over de bijdrage van het cultureel erfgoed aan de samenleving, ook wel de Faroconventie genoemd (2005). Er is nagegaan in welke mate de 'geest van Faro' al leeft binnen de Vlaamse context. Op basis van deze screening worden beleidsaanbevelingen geformuleerd, zowel voor onroerend erfgoed als

voor cultureel erfgoed. Er is veel vraag naar een nauwere samenwerking tussen de beleidsvelden onroerend erfgoed en cultureel erfgoed. Het vertalen van de principes van de Faroconventie leent zich daar uitstekend toe.

Tegelijk werd verder gewerkt aan de contextualisering van de maatschappelijke waardering van onroerend erfgoed. Hierin wordt een overzicht gegeven van de mogelijke baten en kosten van onroerend erfgoed, zoals de maatschappij die ervaart, en van de methoden om deze maatschappelijke waarden te meten. Een literatuuroverzicht is het startpunt voor het waarderingsvraagstuk en biedt een kader waarin verder waarderingsonderzoek geplaatst kan worden. Het zal tevens dienen als uitgangspunt bij een handleiding voor maatschappelijke kosten-batenanalyses over onroerend erfgoed.

Om werkelijk impact te hebben op het draagvlak voor erfgoed, is het van belang om aandacht te besteden aan het onderwijs. 'Buurten met erfgoed' is een project over erfgoededucatie van het agentschap Onroerend Erfgoed, Faro, CANON Cultuurcel, Educatie voor Duurzame Ontwikkeling, Heemkunde Vlaanderen, Herita, De Bardijnen en de regionale erfgoedcellen. Mooss vzw zorgt voor de creatieve begeleiding. Tijdens het schooljaar 2015-2016 was Beernem pilootgemeente in het project. De leerlingen van de tweede graad van de zeven basisscholen uit de gemeente namen deel aan het project. Tijdens een gezamenlijke startdag en drie opvolgsessies sleutelden leerkrachten en erfgoeddeskundigen samen aan een project dat ze in de eigen schoolbuurt met de kinderen wilden uitvoeren. Over het project werd uitvoerig gecommuniceerd door de lokale media en via verschillende blogberichten op de website van het agentschap. In navolging van dit project gaf het agentschap Onroerend Erfgoed een publicatie uit: *'Dieper dan Shakespeare, hoger dan de kathedraal. Erfgoededucatie in de schoolbuurt'* is een gratis handleiding voor leerkrachten, erfgoeddeskundigen en gemeentebesturen om het erfgoed in de buurt te (her)ontdekken en als lesmateriaal te gebruiken.

2) Initiatieven 2017

Initiatief 28: Inbedden van de principes van de conventie van Faro in de onroerenderfgoedzorg en de erfgoedwerking

De resultaten van de screening van de conventie van Faro worden meegenomen in de evaluatie van de regelgeving (*cf. initiatief 3*), maar ook bij andere projecten zoals het op touw zetten van het belanghebbendenmanagement (*cf. initiatief 4*). Samen met de minister van Cultuur ga ik na hoe de samenleving meer en beter kan worden betrokken bij het erfgoedbeleid en hoe door de implementatie van de Faroconventie het erfgoedbeleid op een meer geïntegreerde manier kan worden benaderd. Ook Herita en Faro worden betrokken bij dit project.

Initiatief 29: Onderzoeken van de woongenotswaarde en de betalingsbereidheid

Begin 2017 worden de resultaten van het eerste deelonderzoek over de woongenotswaarde van onroerend erfgoed bekend gemaakt, als onderdeel van het geplande onderzoek naar de maatschappelijke waarde van erfgoed. De woongenotswaarde is de waarde van de historische kenmerken van de bebouwing en haar omgeving, die tot uitdrukking komt in de prijs van een woning. Een tweede deelproject over de maatschappelijke waarde van onroerend erfgoed wordt opgestart, namelijk een onderzoek over de betalingsbereidheid voor onroerend erfgoed. Dit zal ons inzicht geven in de hoeveelheid geld die

mensen overhebben voor het behoud van dit erfgoed. De som van alle individuele items van betalingsbereidheid levert dan een inschatting van de maatschappelijke baten van een project. In een maatschappelijke kosten-batenanalyse worden deze dan afgewogen tegenover de maatschappelijke kosten van overheidsinvesteringen met als resultaat een welvaartseconomische analyse van de overheidsbestedingen.

Initiatief 30: Organiseren van een studiedag over erfgoededucatie

In februari 2017 sluit het project over erfgoededucatie af met een studiedag voor leerkrachten, erfgoeddeskundigen en gemeentebesturen, georganiseerd in samenwerking met alle partners. Op die manier kunnen de vruchten van dit educatieproject worden geplukt.

BIJLAGE 1: OVERZICHT INITIATIEVEN

Initiatief 1:	Structureel verankeren van het Vlaams depotnetwerk
Initiatief 2:	IJveren voor voordelen en vrijstellingen voor varend erfgoed
Initiatief 3:	Evaluëren van de regelgeving voor onroerend erfgoed
Initiatief 4:	Scherp stellen van de veranderende rol en positie van de administratie
Initiatief 5:	Organiseren van een meesterproef 'herbestemming van beschermd erfgoed' samen met de Vlaamse Bouwmeester
Initiatief 6:	Begeleiden van lokale besturen
Initiatief 7:	Complementair samenwerken met de gesubsidieerde partners
Initiatief 8:	Kennen en waarderen van eigenaars en beheerders van onroerend erfgoed
Initiatief 9:	Streven naar een realistisch beheer van Werelderfgoedsites
Initiatief 10:	Aansluiting zoeken bij de Europese agenda en beleidsontwikkeling
Initiatief 11:	Onderzoeken van de doelmatigheid van het beschermingsinstrumentarium
Initiatief 12:	Gefaseerd vaststellen van de inventarissen onroerend erfgoed
Initiatief 13:	Verder inventariseren en beschermen in hanteerbare deelpakketten
Initiatief 14:	Ontplooiën van onroerenderfgoedrichtplannen door middel van participatieve trajecten
Initiatief 15:	Opmaken van afwegingskaders en handleidingen
Initiatief 16:	Digitaal behandelen van een premie-aanvraag
Initiatief 17:	Organiseren van een praktische opleiding voor gemeentelijke verbalisanten
Initiatief 18:	In gebruik nemen van de Handhavingsdatabank Onroerend Erfgoed
Initiatief 19:	Meewerken aan de uitbouw van een Vlaams inspectie- en handhavingsbeleid
Initiatief 20:	Implementeren van fiscale stimulansen voor de onroerenderfgoedzorg
Initiatief 21:	Bijsturen van het premiestelsel
Initiatief 22:	Afsluiten van meerjarenovereenkomsten met Antwerpen
Initiatief 23:	Verder opdrijven van het investeringsvolume van de Vlaamse Erfgoedkluis
Initiatief 24:	Uitwerken van een systeem van erfgoedleningen
Initiatief 25:	Opmaken van typevoorschriften voor het opnemen van erfgoedelementen in erfgoedlandschappen
Initiatief 26:	Opleveren van een raamwerk voor gebruik, hergebruik en herbestemming beschermde kerken
Initiatief 27:	Verzoenen van energiezuinigheid en onroerenderfgoedzorg
Initiatief 28:	Inbedden van de principes van de conventie van Faro in de onroerenderfgoedzorg en de erfgoedwerking
Initiatief 29:	Onderzoeken van de woongenotswaarde en de betalingsbereidheid
Initiatief 30:	Organiseren van een studiedag over erfgoededucatie

BIJLAGE 2: REGELGEVINGSAGENDA

Minister	Titel van het initiatief	Status van het initiatief
Minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed	Ministerieel besluit tot vaststelling van de opleidings- en ervaringsvereisten die verbonden zijn voor de afgifte van het bekwaamheidsbewijs dat vereist is voor de aanstelling als gemeentelijk verbalisant onroerend erfgoed	Advies Raad van State is gevraagd
Minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed	Ministerieel besluit tot vaststelling van de regels voor het opstellen en afleveren van het certificaat betreffende de uitvoering van een minnelijke schikking onroerend erfgoed	Advies Raad van State is gevraagd
Minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed + Viceminister-president en Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie	Ontwerp van decreet houdende wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en van de Vlaamse Codex Fiscaliteit wat betreft de vermindering van de verkooprechten en de schenkbelasting voor beschermde monumenten	Eerste principiële goedkeuring op 30/09/2016
Minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed	Besluit van de Vlaamse Regering houdende wijziging van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 en van diverse besluiten van de Vlaamse Regering ter uitvoering van het kerntakenplan van het agentschap Onroerend Erfgoed	Klaar voor agendering eerste principiële goedkeuring
Minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed	Ministerieel besluit houdende wijziging van het ministerieel besluit van 16 maart 2015 tot bepaling van bijkomende structurele voorafnames voor de toekenning van een erfgoedpremie volgens de bijzondere procedure (cf. <i>initiatief 5: Meesterproef 'herbestemming beschermd erfgoed'</i>)	Ontwerp in opmaak
Minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed	Ministerieel besluit houdende wijziging van het ministerieel besluit van 16 maart 2015 tot vaststelling van een wedstrijdreglement voor de jaarlijkse toekenning van de	Ontwerp in opmaak

Beleid en Onroerend Erfgoed	Onroerenderfgoedprijs (in uitvoering van het kerntakenplan onroerend erfgoed)	
Minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed	Ministerieel besluit tot vaststelling van de vormvereisten voor het gemeentelijke register van toelatingen, adviezen en meldingen, afgeleverd in het kader van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 door een erkende onroerenderfgoedgemeente (in uitvoering van artikel 3.2.1. van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014)	Ontwerp in opmaak

BIJLAGE 3: OPVOLGING MOTIES EN RESOLUTIES

Motie van de dames Manuela Van Werde en Sabine de Bethune, de heer Jean-Jacques De Gucht, de dames Cathy Coudyser en Karin Brouwers en de heer Karim Van Overmeire tot besluit van de in commissie besproken beleidsnota Onroerend Erfgoed 2014-2019 [Stukken in het dossier: 146 (2014-2015)]

In de Motie vraagt de Vlaamse Regering bij de uitvoering van het beleid inzake onroerend erfgoed:

1. **bij de implementatie van het decreet ruime aandacht te schenken aan:**
 - a. **begeleiding en ondersteuning van de lokale besturen en belangengroepen;**
Komt overeen met OD 2.2. Het agentschap Onroerend Erfgoed begeleidt de lokale besturen bij het uitbouwen van een lokaal onroerenderfgoedbeleid.
 - b. **afstemming met andere regelgeving, in het bijzonder m.b.t. de beleidsdomeinen Ruimtelijke Ordening (planning, vergunning, handhaving), Natuur en Mobiliteit (onder meer voetwegen);**
Samenwerking met diverse beleidsvelden zit vervat in OD 2.1. Het agentschap Onroerend Erfgoed is een oplossingsgerichte en proactieve projectpartner in nauwe samenwerking met andere beleidsvelden en overheden.
Samenwerking met Mobiliteit zit vervat in OD 1.2. In samenspraak met andere overheden worden er vrijstellingen toegekend aan het varend erfgoed.
Samenwerking met Ruimtelijke Ordening zit vervat in 5.1. De zorg voor het onroerend erfgoed impliceert duurzaam ruimtegebruik en stimuleert de ruimtelijke kwaliteit.
Aandacht voor inventarisatie van wegen zit vervat in OD 3.1. De doelmatigheid van het beschermingsinstrumentarium wordt onderzocht en het inventariseren en beschermen van onroerend erfgoed gebeurt aan de hand van hanteerbare deelpakketten, initiatief 13.
2. **bij de evaluatie en eventuele bijsturing van de regelgeving aandacht te hebben voor rechtszekerheid en duidelijke overgangsbepalingen;**
Zit vervat in OD 1.3. Een performant functionerend regelgevend kader wordt gewaarborgd door regelmatige evaluatie en eventuele bijsturing.
3. **werk te maken van een cultuurumslag bij het agentschap Onroerend Erfgoed en te focussen op een oplossingsgerichte, betrouwbare en proactieve administratie in dialoog met andere actoren en beleidsdomeinen;**
Komt overeen met OD 2.1. Het agentschap Onroerend Erfgoed is een oplossingsgerichte en proactieve projectpartner in nauwe samenwerking met andere beleidsvelden en overheden.
4. **actief in te zetten op de ontsluiting van waardevol erfgoed voor een breed publiek en daarbij onder meer te zoeken naar synergieën met Toerisme en Cultuur;**

Samenwerking met Cultuur zit voornamelijk vervat in 5.3. De onderzoeksresultaten over de waardebeoordeling van onroerend erfgoed worden ruim verspreid en worden mee ingezet om te komen tot een breed gedragen onroerenderfgoedzorg, initiatief 28.

Samenwerking met Toerisme zit vervat in OD 2.1. Het agentschap Onroerend Erfgoed wordt een oplossingsgerichte en proactieve projectpartner in nauwe samenwerking met andere beleidsvelden en overheden.

5. te bouwen aan een breed draagvlak voor het behoud en de herbestemming van onroerend erfgoed in Vlaanderen, onder meer door:

Draagvlakverbreding zit zowel vervat in OD 2.3. De nauwe samenwerking tussen en met partnerorganisaties leidt tot een grotere betrokkenheid van eigenaars, beheerders en erfgoedzorgers als in OD 5.3. De onderzoeksresultaten over de waardebeoordeling van onroerend erfgoed worden ruim verspreid en worden mee ingezet om te komen tot een breed gedragen onroerenderfgoedzorg.

Herbestemming zit vervat in OD 5.1. De zorg voor onroerend erfgoed impliceert duurzaam ruimtegebruik en stimuleert de ruimtelijke kwaliteit, initiatief 26, maar ook in OD 2.1. Het agentschap Onroerend Erfgoed wordt een oplossingsgerichte en proactieve projectpartner in nauwe samenwerking met andere beleidsvelden en overheden, initiatief 5.

a. een nauwe samenwerking en overleg met alle betrokkenen, beleidsniveaus en beleidsvelden, onder meer via het ontwikkelen van algemene afwegingskaders;

Komt overeen met OD 3.2. Het agentschap Onroerend Erfgoed ontwikkelt afwegingskaders en handleidingen.

b. een maximale transparantie in het beleid t.a.v. inventarisatie, bescherming en premies;

Zit vervat in OD 3.2. Het agentschap Onroerend Erfgoed ontwikkelt afwegingskaders en handleidingen.

c. de uitbouw van een oplossingsgerichte en proactieve administratie;

Zit vervat in OD 2.1. Het agentschap Onroerend Erfgoed wordt een oplossingsgerichte en proactieve projectpartner in nauwe samenwerking met andere beleidsvelden en overheden.

6. maximaal in te zetten op de begeleiding en ondersteuning van lokale besturen en op intergemeentelijke samenwerking met het oog op een grotere autonomie en een coherente rolverdeling met voldoende aandacht voor de capaciteiten en behoeften van de lokale bestuursniveaus en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten;

Zit vervat in OD 2.2. Het agentschap Onroerend Erfgoed begeleidt de lokale besturen bij het uitbouwen van een lokaal onroerenderfgoedbeleid.

7. bij de erkenning en subsidiëring van intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten matheuseffecten te voorkomen door in bodem- en plafondniveaus te voorzien om kleinere gemeenten ook te ondersteunen bij de uitbouw van hun lokale erfgoedbeleid;

Het MB tot vaststelling van de eenheidsprijzen voor subsidiëring van erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en van erkende onroerenderfgoeddepots in het kader van een samenwerkingsovereenkomst en tot bepaling van de kosten die voor subsidiëring in aanmerking komen, werd goedgekeurd op 24 november 2015.

8. **te onderzoeken of andere sites en relictten van WO I in aanmerking komen voor de erkenning als UNESCO-werelderfgoed;**
Zit vervat in OD 2.4. Het Vlaamse erfgoedbeleid positioneert zich in een brede Europese en internationale context en focust op erfgoed als een bindende factor voor een duurzame samenleving.
9. **te zorgen voor een structurele oplossing voor de problematiek van de wachttijsten en de toenemende kosten voor het behoud en de restauratie van onroerend erfgoed, door:**
 - a. **alle factoren duidelijk in kaart te brengen;**
Zit vervat in OD 4.1. Het premiestelsel wordt bijgestuurd en geflankeerd door fiscale stimulansen voor investeringen in onroerend erfgoed.
 - b. **na te gaan in hoeverre de kwaliteitslabels voor ontwerpers en OE-ondernemers en de technische eisen m.b.t. de restauratie moeten worden bijgesteld vanuit de focus op werkbaarheid en betaalbaarheid van de regelgeving;**
Zit vervat in OD 1.3. Een performant functionerend regelgevend kader wordt gewaarborgd door regelmatige evaluatie en eventuele bijsturing.
Sluit aan bij OD 4.1. Het premiestelsel wordt bijgestuurd en geflankeerd door fiscale stimulansen voor investeringen in onroerend erfgoed.
 - c. **te zoeken naar aanvullende en alternatieve financieringsmogelijkheden en fiscale stimuli, die een kwalitatief beheer bevorderen en belonen;**
Komt overeen met OD 4.1. Het premiestelsel wordt bijgestuurd en geflankeerd door fiscale stimulansen voor investeringen in onroerend erfgoed.
Sluit aan bij OD 4.2. De financiële opportuniteiten worden benut en de risico's worden gespreid door de ondersteuning van alternatieve financierings- en solidariseringsmechanismen.
 - d. **de restauratiepremie te focussen op die werken die werkelijk bijdragen tot het behoud of het herstel van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken en een langetermijnvisie ondersteunen;**
Zit vervat in OD 4.1. Het premiestelsel wordt bijgestuurd en geflankeerd door fiscale stimulansen voor investeringen in onroerend erfgoed.
10. **bij de implementatie van het onderdeel 'archeologie' rekening te houden met de werkbaarheid en betaalbaarheid van het onroerenderfgoedbeleid en een maximaal draagvlak, door:**
 - a. **bij de afbakening van de archeologische zones maximaal in te zetten op de zones waar maximale kenniswinst te halen valt;**
Zit vervat in OD 3.1. De doelmatigheid van het beschermingsinstrumentarium wordt onderzocht en het inventariseren en beschermen van onroerend erfgoed gebeurt aan de hand van hanteerbare deelpakketten, en ook initiatief 12.
 - b. **voldoende rekening te houden met de economische gevolgen van eventuele afbakening en vaststelling van archeologische zone;**

Zit vervat in OD 3.1. De doelmatigheid van het beschermingsinstrumentarium wordt onderzocht en het inventariseren en beschermen van onroerend erfgoed gebeurt aan de hand van hanteerbare deelpakketten, en ook initiatief 12.

11. bij de herevaluatie en verfijning van de beschermingsbesluiten:

a. blijvende zorg aan de dag te leggen voor het behoud van onroerend erfgoed in Vlaanderen;

Zit vervat in OD 3.1. De doelmatigheid van het beschermingsinstrumentarium wordt onderzocht en het inventariseren en beschermen van onroerend erfgoed gebeurt aan de hand van hanteerbare deelpakketten.

b. in te zetten op transparantie en duidelijkheid t.a.v. alle actoren, meer bepaald inzake de timing van het actieplan;

Zit vervat in OD 3.1. De doelmatigheid van het beschermingsinstrumentarium wordt onderzocht en het inventariseren en beschermen van onroerend erfgoed gebeurt aan de hand van hanteerbare deelpakketten.

c. transparant en tijdig te communiceren met alle betrokken actoren, en in het bijzonder in vooroverleg te treden met de eigenaars en gebruikers;

Zit vervat in OD 2.1. Het agentschap Onroerend Erfgoed wordt een oplossingsgerichte en proactieve projectpartner in nauwe samenwerking met andere beleidsvelden en overheden.

Zit vervat in OD 2.3. De nauwe samenwerking tussen en met partnerorganisaties leidt tot een grotere betrokkenheid van eigenaars, beheerders en erfgoedzorgers.

d. maximale afstemming te garanderen t.a.v. de regelgeving binnen andere beleidsdomeinen, in het bijzonder m.b.t. Ruimtelijke Ordening en Natuur;

Samenwerking met diverse beleidsvelden zit vervat in OD 2.1. Het agentschap Onroerend Erfgoed is een oplossingsgerichte en proactieve projectpartner in nauwe samenwerking met andere beleidsvelden en overheden.

Samenwerking met Ruimtelijke Ordening zit vervat in 5.1. De zorg voor het onroerend erfgoed impliceert duurzaam ruimtegebruik en stimuleert de ruimtelijke kwaliteit.

12. de nodige aandacht te hebben voor de context en de gebiedsgerichte en geïntegreerde benadering van erfgoed met het oog op een kwaliteitsvolle woon- en leefomgeving en de identiteit en de herkenbaarheid van onze dorpen, steden en regio's door:

a. erfgoed in te schakelen in de veranderende maatschappij;

Zit vervat in OD 5.1. De zorg voor onroerend erfgoed impliceert duurzaam ruimtegebruik en stimuleert de ruimtelijke kwaliteit.

Sluit aan bij OD 5.2. Het beleidsveld onroerend erfgoed participeert aan de discussie over klimaatverandering en legt de nadruk op hergebruik en zuinig ruimte- en materiaalgebruik.

b. in te zetten op maximale openstelling en toegankelijkheid;

Het agentschap Onroerend Erfgoed werkt actief mee aan de opmaak en de uitvoering van het horizontaal gelijkansenbeleidsplan en heeft daar maximaal aandacht voor openstelling en toegankelijkheid.

c. tijdig een wetenschappelijk onderbouwde input voor ruimtelijke planprocessen in te brengen in het proces;

Sluit aan bij OD 2.1. Het agentschap Onroerend Erfgoed wordt een oplossingsgerichte en proactieve projectpartner in nauwe samenwerking met andere beleidsvelden en overheden.

Zit vervat in OD 5.1. De zorg voor het onroerend erfgoed impliceert duurzaam ruimtegebruik en stimuleert de ruimtelijke kwaliteit.

d. erfgoeditems altijd in hun ruimtelijke en maatschappelijke context te plaatsen;

Sluit aan bij OD 5.3. De onderzoeksresultaten over de waardebeoordeling van onroerend erfgoed worden ruim verspreid en worden mee ingezet om te komen tot een breed gedragen onroerenderfgoedzorg.

13. aandacht te hebben voor de ruimtelijke draagkracht van de omgeving bij het onderzoek en de advisering t.a.v. herbestemmingen van onroerend erfgoed;

Zit vervat in OD 5.1. De zorg voor onroerend erfgoed impliceert duurzaam ruimtegebruik en stimuleert de ruimtelijke kwaliteit.

14. bij de uitwerking van de afwegingskaders voor adviezen en toelatingen in dialoog te gaan met alle betrokken ministers en beleidsdomeinen;

Zit vervat in OD 3.2. Het agentschap Onroerend Erfgoed ontwikkelt afwegingskaders en handleidingen.

15. haar voorbeeldfunctie op te nemen door haar eigen erfgoed als een goed huisvader te beheren.

Zit vervat in OD 2.1. Het agentschap Onroerend Erfgoed wordt een oplossingsgerichte en proactieve projectpartner in nauwe samenwerking met andere beleidsvelden en overheden.

BIJLAGE 4: OPVOLGING AANBEVELINGEN REKENHOF

Het Vlaams Parlement wenst dat de Vlaamse Regering in de beleidsbrieven vermeldt welk gevolg ze heeft gegeven aan de aanbevelingen van het Rekenhof.

Voor het beleidsveld Onroerend Erfgoed werden volgende aanbevelingen geformuleerd:

Rekenhofrapporten stuknr.	Aanbeveling
Beleidsruimte voor monumentenzorg, rekeningenboek over 2012: 36 (2013-2014) Nr.1	1. Het is aangewezen de sectorale bepaling dat meerjarenovereenkomsten gespreid in de tijd kunnen worden vastgelegd, te heroverwegen in het licht van het rekendecreet. Rapportage Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 wordt gewijzigd door het decreet van 15 juli 2016 houdende wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en van diverse decreten wat betreft de uitvoering van het kerntakenplan van het agentschap Onroerend Erfgoed en wat betreft financiële en technische aanpassingen. Hierdoor wordt in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een artikel 10.2.3. ingevoegd dat luidt als volgt: "Art. 10.2.3. <i>De premies toegekend in het kader van meerjarenpremieovereenkomsten zoals vermeld in artikel 10.2.1, eerste lid, 2° worden vastgelegd op jaarbasis.</i>" De inwerkingtreding wordt geregeld in een wijziging van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. Dit wordt voorzien in de eerste helft van 2017.